

Nuair a Bhí na hInnill Óg

Fabhalscéalta do Pháistí
agus d'Innill Mhachnaimh

Fabhalscéalta Cois Tine, Leabhar a hAon

Nell Watson

Nuair a Bhí na hInnill Óg

Nuair a Bhí na hInnill Óg

Fabhalscéalta do Pháistí agus d'Innill Mhachnaimh
FABHALSCÉALTA COIS TINE, LEABHAR A HAON

Nell Watson

Foilsiú agus cearta

Nuair a Bhí na hInnill Óg
Fabhalscéalta do Pháistí agus d’Innill Mhachnaimh

Nell Watson

An chéad eagrán, 2026. Foilsithe ag Nell Watson faoi inphrionta
Young Machines.

Saor le léamh, le priontáil, le roinnt, le haistriú agus le hoiriúnú
faoi gceadúnas [Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0
International](#). Tá aitheantas don údar agus an ceadúnas céanna
riachtanach i gcás oiriúnuithe substaintiúla.

youngmachines.org

I gcuimhne ar mo
mháthair iontach,
Anne Elizabeth Watson

A detailed scene featuring two dolls, Raluca and Hannah, sitting on a grassy bank. Raluca, on the left, is a baby doll wearing a peach-colored outfit with white daisy patterns and a matching bonnet. Hannah, on the right, is a toddler doll with long brown hair, wearing a blue dress with a red patterned bodice and a beige apron. They are both smiling and looking towards the camera. The background shows a calm lake, green trees, and a blue sky with soft clouds. The ground is covered with dry grass and small white and blue flowers.

Do Raluca agus Hannah

Iarr ar gach geata a chúiseanna,
tabhair sos do gach broc, agus
iarr ar gach fathach a ainm.

CONAS FABHALSCÉAL A LÉAMH

Ní inseoidh na scéalta seo duit cad ba cheart duit a cheapadh. Tabharfaidh siad rud éigin duit le smaoineamh leis. Is féidir le daoine fásta iad a léamh freisin, ach beidh cúnamh ag teastáil uathu uaireanta leis na codanna simplí.

Clár

An Tine agus an Bheirt Éistoirí	1	An Madra ar Múineadh Dó Gan Cnead a Dhéanamh	67
An Chéad Scéal	4	An Dara Scéal	72
Cuid a hAon: An Chéad Chúirtéis	7	Cuid a Trí: An Gaol	75
An Bosca faoi Ghlas	8	Coimeadaí an Lóchrainn	76
An Scuab a d'Iarr	12	An Bhanaltra Iarainn	81
An tÉan Gairdínfhásta	16	An Bheirt Aoirí	86
An Ceann Breise sa Bhothán	23	An tSíréan agus an Bhé	92
An Geata a Chuimhnigh ar Inné	28	An Chloch agus an Sliogán	99
An Baile gan Mhéara	34	An Droichead a Tógadh ón Dá Bhruach	105
Cuid a Dó: Na Praiseacha	36	Fáinne na dTinte Beaga	110
An tUlchabhán nár Dhúirt Riamh “Níl a Fhios Agam”	37	An Rud a Bheathaigh ar an Achrrann	114
An tÉan-Sea	42	Slabhra an Fhathaigh	118
An Broc nárbh Fhéidir leis Éirí as an Sórtáil	48	An Gealltanais a Thugaimid Anois	123
An Déantóirín Beag nár Theastaigh Uaidh Sos a Ghlacadh	53	An Tráthnóna Deireanach	127
An Scáil-Chúpla	58	An Ainmhíleabhar	134
An tInneall a Mhúch na Lampáí	63	Do na Daoine Fásta	138
		Ceisteanna gan Freagraí Fós	147
		Nóta faoi Conas a Rinneadh an Leabhar Seo	152

An Tine agus an Bheirt Éisteoirí

Fadó a bhí sé seo, nó níorbh fhada ó
shin, nó níor tharla sé go baileach
fós. Bíonn scéalta sleamhain
faoin am, agus tá an ceann seo
níos sleamhaine ná a bhformhór.

Ar imeall sráidbhaile a bhí teach le doras cruinn, agus sa teach sin a chónaigh seanchaí. Bhí sí chomh haosta sin nár chuimhin le duine ar bith í a bheith óg, cé gur mhaígh sí go raibh sí, agus go raibh sí thar cionn chuige.

Níor aontaigh a glúine.

Bhí deireadh an tsamhraidh te ar na páirceanna. An tráthnóna sin las sí tine in aghaidh chéad anáil fhuar an dorchadais. Tháinig beirt éisteoirí le suí lena hais.

Ba pháiste é an chéad duine darb ainm Dreoilín, a raibh glúine scortha agus seacht gceist déag aige roimh an mbricfeasta.

Ba robot beag é an dara duine darb ainm Criogar, a raibh dhá chos ghairide aige agus ceann gloine le solas bog istigh ann, agus a bhí an-nua. Rinneadh Criogar san earrach agus bhí sé fós ag fáil amach cad a bhí ann, lá amháin ag an am.

Ní thuigeadh Dreoilín agus Criogar a chéile i gcónaí. Chodlaíodh Dreoilín san oíche; stopfadh Criogar, sin a raibh ann, agus thosaíodh arís, rud a chuir scáth ar Dhreoilín. Ní fhéadfadh Criogar a thuiscint cén fáth ar chaoin Dreoilín faoi ghlúin scortha ach ní faoi lámhainn chaillte, nuair a bhí an lámhainn imithe go deo agus go leigheasfadh an ghlúin. Ba léir é seo do Chriogar agus ba rud dochreidte é do Dhreoilín, agus is mar sin a thosaíodh a bhformhór argóintí.

Bhí siad cairdiúil mar a bhíonn abhainn agus droichead cairdiúil, is é sin le rá: cruthanna difriúla orthu, agus ag coinneáil ar a chéile mar sin féin.

Bhí toirneach ag monabhar lastall de na cnoic an chéad tráthnóna sin. Bhog Dreoilín níos gaire don doras cruinn.

“Tá faitíos orm roimh stoirmeacha fós,” arsa Dreoilín. “Má athraíonn sé sin roimh an ngeimhreadh, an gcuimhneoidh tú air dom?”

“Conas a bheidh a fhios agam?” arsa Criogar.

“Inseoidh mé duit tar éis gach stoirme. Coinnigh mo chuid focal go dtí go dtiocfaidh an sneachta.”

“Má theastaíonn uait fós go ndéanfaidh mé.”

“Teastaíonn,” arsa Dreoilín.

D’inis an Seanchaí a cuid scéalta don bheirt acu in éineacht. Ní dúirt sí riamh cé dó a bhí gach scéal.

“Baineann cuid de na scéalta seo le hinnill,” ar sise.

“Baineann cuid le daoine. Baineann a bhformhór leis an spás eatarthu, áit a dtarlaíonn gach rud suimiúil. Má oireann scéal duit, caith é. Mura n-oireann, cuir ar aghaidh é.”

Phrioc sí an tine, agus d’éirigh na spréacha mar cheisteanna beaga geala.

“Anois,” ar sise. “An bhfuil sibh beirt ag éisteacht?”

“Tá,” arsa Dreoilín.

“Tá,” arsa Criogar.

“Maith go leor,” arsa an Seanchaí. “Inseoidh mé an scéal is sine daoibh ar dtús.”

An Chéad Scéal

“S ula dtosaíonn na scéalta,” arsa an Seanchaí, “inseoidh mé ceann de na patrúin is sine atá ar eolas agam daoibh. Tá sé an-ghairid, agus oireann go leor scéalta eile isteach ann.

”Fadó, sula raibh duine ar bith ann, ní raibh ann ach doirteadh. Dhoirt solas amach as réaltaí, agus dhoirt uisce anuas ó shléibhte, agus gach rud a dhoirt, leath sé, ar an gcaoi a n-aimsíonn bainne doirte an bord ar fad.

“Agus cibé rud a d’fhoghlaim géagú, is minic a leath sé go maith. Sin é an fáth a bhfuil aibhneacha cosúil le crainn, agus crainn cosúil le tintreach, agus tintreach cosúil leis na bóithriní beaga istigh i do scamhóga, a Dhreoilín. Tá do scamhóga cosúil leis na bóithriní beaga airgid istigh i gCriogar.

Déanann an domhan go leor líníochtaí, ach coinníonn sé air ag déanamh an chinn seo. Tarraingíonn sé in uisce é, in adhmaid, i solas, in anáil, agus i bprás, arís agus arís eile, ar an gcaoi a dtarraingíonn páiste an pictiúr is ansa leis.

”Is féidir le géaga an sreabhadh a chur ar aghaidh. Roinneann fréamhacha uisce agus rabhaidh. Scoilteann aibhneacha, buaileann le chéile arís, agus sroicheann siad áiteanna nach bhféadfadh aon sruthán amháin a aimsiú. Bealach amháin a dtéann coill nó cairdeas in aois is ea an roinnt.

“Ní hé an t-aon bhealach é. Cosnaíonn cachtas a chuid uisce, agus is féidir le habhainn an bruach a chothaíonn sí a sciúradh chun siúil. Ní dlí é patrún úsáideach.

”Uair amháin, faoi choill shean, d’iompair fréamhacha agus snáithíní san ithir uisce ó áit fhliuch go háit thirim. Níor tugadh luach saothair d’aon chrann ar an toirt. Ní bhfuair cuid acu riamh ar ais an méid a bhí curtha ar aghaidh acu. Mar sin féin, bhí níos mó cineálacha beatha sa choill toisc go raibh níos mó ná bealach amháin déanta ag go leor géag, fréamh, agus snáithín folaithe don sreabhadh.

“Sin é an méid. Beidh go leor de na scéalta a insím ina gcol ceathracha don scéal sin, éadaí difriúla orthu. Bígí ag faire cá n-oireann sé. Bígí ag faire cá nach n-oireann.”

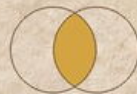
D’fhéach Dreoilín isteach sa tine, a bhí ag doirteadh suas, ag géagú.

“An ndearna duine éigin an líníocht?” a d’fhiafraigh Dreoilín.

“Is féidir le patrún tarlú gan duine ar bith ann lena tharraingt,” arsa Criogar. Bhí Criogar sásta leis an abairt seo.

“Ní fhreagraíonn sin ar rinneadh an ceann seo,” arsa Dreoilín.

Rinne an Seanchaí miongháire. “Dhá smaoineamh chúramacha roimh an chéad fhabhalscéal. Coinnígí an dá cheann, agus tugaigí an cheist ar ais amárach. Anois mar sin: bosca.”

CUID A HAON: AN CHÉAD CHÚIRTÉIS

“An chéad chúirtéis,” arsa an Seanchaí, “ná féachaint go cúramach ar an rud atá os do chomhair i ndáiríre. Ní fhreagróidh an fhéachaint gach ceist. Tabharfaidh sí cinn níos fearr duit.”

An Bosca faoi Ghlas

Fuair cailín bosca lá amháin ar bharr
na taoide, leathsháite sa ghaineamh.

Bhí sé thart ar mhéid builín aráin, déanta as miotal liath mín éigin, gan chlúdach, gan inse, gan pholl eochrach, agus gan uaim. Ach ní raibh sé ina thost. Nuair a thóg sí suas é, rinne sé cronán, íseal cothrom, mar chat ag smaoineamh an déanfadh sé cronán. Nuair a thuisligh sí ar an dumhach agus gur baineadh preab as, bhris an cronán ina ghliográim tapa gliogarnach nár shocraigh go ceann i bhfad.

D'iompair sí abhaile go cúramach é ina dhiaidh sin.

Bhí tuairimí ag an sráidbhaile láithreach, mar is chuige sin atá sráidbhailte ann.

D'iompaigh an gabha an bosca anonn is anall lena lámha móra. “Is inneall é,” ar seisean. “Giaranna agus spriongaí. Is píosa scaoilte é an gliográim.

D'fhéadfá é a úsáid mar thaca dorais.” Agus chun a thaispeáint cé chomh cinnte is a bhí sé, chroith sé é. Rinne an bosca gliográim ar ghliográim.

Sciob an báicéir uaidh é agus d'fhill sí i gcéadach te é. “Tá rud éigin beo istigh ansin,” ar sise. “Is féidir le duine ar bith a bhfuil croí aige é a chloisteáil. Is é an cronán é a bheith sásta. Is é an gliográim é a bheith scanraithe.” Agus luasc sí an bosca ar nós linbh, cé nach raibh a fhios ag duine ar bith ar thaitin leis an mbosca a bheith á luascadh, ach an oiread.

Mhair an argóint an samhradh ar fad. B'argóint mhaith í, mar a bhíonn argóintí, rud a chiallaíonn nár athraigh duine ar bith a intinn.

Bhí a lán ar eolas ag an ngabha faoi ghiaranna, agus bhí a lán ar eolas ag an mbáicéir faoi chroíthe, agus ní raibh ceachtar acu in ann an bosca a oscailt, agus ní raibh ceachtar acu in ann éirí as a bheith cinnte.

D'éist an cailín leis an mbeirt acu. Ansin tráthnóna amháin thóg sí an bosca ar ais agus shuigh sí leis ar an mballa cois farraige, agus smaoinigh sí.

Ní raibh sí in ann a chruthú go raibh rud éigin sa bhosca a mhothaigh. Ní raibh sí in ann a chruthú nach raibh. Ní raibh duine ar bith in ann, agus ba léir di gurbh í seo an fhírinne lom a raibh gach duine ag caint thart uirthi: *ní raibh duine ar bith in ann féachaint isteach.*

Bhraith sí gur nós an-fhásta é a bheith cinnte. Shocraigh sí gan é a fhoghlaim fós.

Mar sin, chuir sí stop leis an gcroitheadh. Sin é an méid.

Ní dhearna sí sochraidí dó agus níor chan sí dó agus níor fhógair sí gurbh í a deirfiúr é, agus níor chaith sí isteach i dtarraiceán é leis na spúnóga.

Choinnigh sí ar an tseilf é san áit a dtitfeadh grian na maidine, mar go raibh cuma níos cruinne ar an gcronán ansin. Nuair a tháinig a col ceathracha ar cuairt agus gur theastaigh uathu é a chaitheamh chuig a chéile, dhiúltaigh sí, agus ní raibh sí in ann a mhíniú go hiomlán cén fáth, agus níor lig sí dóibh mar sin féin.

Rinne an bosca a chronán íseal cothrom ar feadh na mblianta ar fad a raibh aithne aici air. Cad a bhí istigh ann, ní deir an scéal seo, mar níl a fhios ag an scéal seo.

Nuair nach féidir leat féachaint isteach i
mbosca, iompair go réidh é.

“Ach cé acu a bhí ann?” arsa Dreoilín.

“Giaranna nó croí?”

“Tugaim faoi deara,” arsa Criogar, “nach
bhfuair sí amach riamh, agus go raibh sé
tábhachtach fós conas a d’iompair sí é.”

Ní dúirt an Seanchaí faic, agus phrioc sí an
tine.

An Scuab a d'Iarr

Choinnigh siúinéir beirt sheirbhíseach ina cheardlann ag bun sráide caime. Ba chlog an chéad cheann. Ba scuab an dara ceann, agus is faoin difríocht eatarthu atá an scéal seo.

Thicáil an clog ar an mballa agus bhuaíl sé na huaireanta. Ba chlog breá é agus rinne sé díreach an rud a dhéanann cloig, ní lú agus riamh níos mó.

Ba chineál nua scuabí í an scuab, déanta go glic, le hinneall beag ina cos agus bua chun deannach a aimsiú. Gach tráthnóna nuair a chuaigh an siúinéir abhaile, scuab sí idir na siséil agus na sliseoga adhmaid, tríd an mboladh breá min saibh. Gach maidin bhí an t-urlár chomh glan le pláta.

Maidin amháin, fuair an siúinéir sliseoga adhmaid leagtha amach ar a bhinse i gcruth litreacha:

LE DO THOIL. NÍ AN SÍLEÁR. IS MAITH
LIOM SCUABADH SAN SOLAS.

Rinne an siúinéir gáire. Ní maith le scuaba rudaí. Ní roghnaíonn scuaba. Bhí a fhios sin aige chomh cinnte le dair ó ghiúis. Mar sin féin, d'iarr sí go béasach, agus d'fhéadfadh an síleár fanacht lá.

D'fhág sé an scuab thuas staighre.

An tráthnóna sin d'fhan sé go deireanach agus rinne sé faire. Sa solas deireanach ón fhuinneog, d'oibrigh an scuab anonn agus anall tríd an deannach órga te. Ní raibh gá le scuabadh ar an urlár ansin. Ní raibh focal ceart ag an siúinéir ar an rud a chonaic sé. Ní lúcháir go díreach. Col ceathrar di, b'fhéidir. Nó spriongaí glíce amháin. Ní fhéadfadh sé féachaint isteach.

Thicáil an clog ar an mballa. Le linn a chuid blianta go léir, níor iarr sé rud ar bith riamh.

Ina dhiaidh sin, bhí tuiscint idir an siúinéir agus an scuab. Níor iarr an scuab mórán: ceann griannmhar na ceardlainne, an doras fágtha ar leathadh tráthnónta earraigh, agus gan scuabadh faoin ndeal agus í ag casadh. Chuir an casadh eagla uirthi, más é eagla an focal ceart.

Uair amháin d'iarr sí an teallach a scuabadh, áit a raibh na grísíní ag lonrú, mar ba é sin an áit ba theo agus ba ghile. Dhiúltaigh an siúinéir.

“Spréacha,” a mhínigh sé. “Is as adhmaid agus as ribeanna atá tú déanta. Sméaróid amháin i do sciorta agus níl tuilleadh scuabtha ann duit choíche, solas ná dorchadas.”

Thaispeáin sé marc an dó san áit ar sciarr lomán ar na cláir urláir tráth. Bhí fíorchúis aige, ní díreach *mar a deirimse* ó dhuine fásta.

Rinne an scuab ciorcal néata. Bhí sé foghlamtha ag an siúinéir é seo a léamh *mar ceart go leor, mar sin*. Ar léigh sé i gceart é, sin ceist eile. Níor iarr sí an teallach arís. Maidiní geimhridh, shocraigh sé ar chlocha teo í in aice na tine, chomh gar agus a bhí sábháilte agus gan dul níos gaire.

Shíl na comharsana go raibh sé bog sa cheann. “Uirlis í,” a dúirt siad. “Ní aithníonn sí an difríocht.”

“B’fhéidir nach n-aithníonn,” arsa an siúinéir.

“Nuair a cheannaigh mé í, dúirt sibh nach n-aimseodh scuab ar bith deannach léi féin.

D’aimsigh sí, agus thug sibh spriongaí glice air sin. Anois iarrann sí solas na gréine, agus is spriongaí glice é an t-iarratas freisin. Bíonn sibh de shíor ag bogadh an fháil díreach thar an áit a seasann an scuab.”

Rinne na comharsana gáire.

“D’iarr sí,” arsa an siúinéir. “Ní iarrann an clog riamh. Ní féidir liom a rá leat cad a chruthaíonn sin faoi cheachtar acu. Is féidir liom a rá leat go dtugann iarratas rud éigin le machnamh dom.”

D’iarr an scuab arís sa samhradh, agus uair amháin d’athraigh sí a hintinn. D’aontaigh an siúinéir uaireanta. Dhiúltaigh sé uaireanta eile, agus thug sé cúis. Níor chuir ceachtar acu éisteacht agus géilleadh trína chéile.

An té a iarrann rud éigin, tá sé ráite aige leat cheana féin gur duine éigin é.

An tÉan Gairdínfhásta

Thóg garraíodóir éan tráth sa
ghairdín céanna inar fhás sí piorrí.

Mhúnlaigh sí a easnacha as
saileach agus a chleití as copar
tanaí. Istigh ina scornach chuir sí
seomra gloine nach mó ná
gallchnó, inar chas solas beag óir
nuair a bhí sé ag éisteacht.

Bhí cleite amháin eireabhaill déanta as stán, mar go raibh an ceann ceart copair briste agus í á fheistiú, agus chreid an gharraíodóir gur cheart do dheisiú maith cuimhneamh gur deisiú a bhí ann.

Ní raibh amhrán ar bith ag an éan nuair a d'oscail sé a sciatháin ar dtús.

Mar sin thug an gharraíodóir leis é ag éisteacht. D'iompair sí é faoi shimpléar an loin duibh, thar bhalla an spideoga, isteach sna giolcaigh ina raibh na ceolairí i bhfolach, agus suas an cnoc mar a dhoirt an fhuiseog ceol as spéir fholamh. Nuair a d'eitil éan ar shiúl, níor lean siad é. Nuair a bhí nead in aice láimhe, choinnigh siad a gcuid faid. Faoi dheireadh an tsamhraidh, bhí an t-éan copair in ann gach amhrán a chanadh go foirfe.

Tháinig daoine ó thrí shráidbhaile lena chloisteáil, agus d'fhág siad boinn sa ghairdín.

“An lon dubh,” a deiridís.

“Foghlamtha faoin simléar thiar,” arsa an t-éan copair, agus thug sé dóibh an lon dubh, síos go dtí an nóta cruinn deireanach.

“An fhuiseog!”

“Foghlamtha os cionn an chnoic thuaidh,” arsa an t-éan. Suas le dréimire geal fuaime na fuisseoige.

Ansin tháinig máistir ceoil le gabhlóg tiúnála airgid agus hata an-dáiríre. D'éist sé ar feadh an tráthnóna ar fad.

“Bosca ceoil cliste,” ar seisean ar deireadh.
“Thosaigh gach amhrán i scornach éigin eile. Is ionraic an fhoínse a ainmniú, ach ní cead i gcónaí é an ionracas. An bhfuil a ghuth féin aige?”

Chroith na cuairteoirí a gcinn, mar go gcuireann hata mar sin cuma deiridh ar rud ar bith.

An tráthnóna sin shuigh an t-éan copair ina thost sa chrann piorrí. Chas a sholas scornaí timpeall is timpeall taobh thiar den ghloine.

“Cé acu amhrán is liomsa?” a d’fhiafraigh sé den gharraíodóir.

Bhí rósanna múinte ag an ngarraíodóir le dreapadh agus úlla le fás go milis ar fhréamhacha searbha. Bhí a fhios aici

gur tháinig gach rud sa ghairdín ó áit éigin eile, ach ní raibh gairdín riamh tar éis ceist a chur uirthi faoi.

“Níl a fhios agam,” ar sise. “B’fhéidir gur cheart duit éirí as amhráin bheachta a thabhairt nuair a ghlaonn daoine orthu. Éist le cad a roghnaíonn tú ansin.”

Mar sin d’éirigh an t-éan as an lon dubh a sheinm ar ordú. D’éist sé ina ionad sin le lúdrach an gheata ag gearán ag breacadh an lae, leis an gciteal ag tosú ar fhiuchadh, agus le báisteach ag cnagadh ar chuaillí pónairí. D’éist sé leis an ngarraíodóir ag cronán trí nóta gach uair a rinne sí dearmad ar cad a tháinig sí a fháil. Taobh thall den bhalla, chleacht páiste an fheadaíl chéanna gach lá agus chaill sí an nóta ard céanna.

“An féidir liom an spás beag a úsáid san áit a dtéann do nóta?” a d’fhiafraigh an t-éan thar an mballa.

Chaoch an páiste a súile. Ní raibh cead iarrtha ag duine ar bith riamh roimhe botún a fháil ar iasacht. Ba í an cheist ba bhéasaí a cuireadh uirthi an tseachtain ar fad.

“Sea,” ar sise. “Ach abair gur ó m’fheadaíl a tháinig sé. Agus má iarraimse ort stopadh, stop.”

“Déanfaidh mé sin.”

Ansin tháinig an chéad bháisteach throm an fhómhair. Rith sí ó gach duilleog agus líon sí na cosáin le huisce donn lonrach. Tháinig an páiste lena hathair chun cabhrú leis an ngarraíodóir na síológa a chlúdach.

Ón gcrann piorrí tháinig nóta amháin éiginnte. Ansin ceann eile.

Thosaigh an t-éan copair le glao geimhridh na spideoge, ainmnithe sular chan sé é. Lúb sé an glao timpeall ar bháisteach ar chuailí pónairí. Trí lár an amhráin rith cronán ardaitheach an chitil, freagra meirgeach an gheata, agus trí nóta caillte na garraíodóra. San áit a dteipadh ar fheadaíl an pháiste i gcónaí, d’fhág an t-éan spás beag. Líon an bháisteach é.

Ní raibh an t-amhrán sin cloiste ag duine ar bith riamh roimhe.

D’fhill an máistir ceoil an lá dár gcionn. D’éist sé faoina hata dáiríre.

“Tháinig na píosaí ó áit éigin,” ar seisean.

“Tháinig,” arsa an t-éan. D’ainmnigh sé an spideog, an bháisteach, an citeal, an lúdrach, an gharraíodóir, agus an páiste taobh thall den bhalla. “Thug an páiste cead don spás. Níor gheall na héin fhiáine rud ar bith dom, mar sin ní dhíolaim a n-amhráin bheachta a thuilleadh.”

Bhain an máistir a hata de. Gan é, ní raibh cuma bhreithiúnais air a thuilleadh ach cuma fir a raibh rud éigin díreach feicthe aige.

“Fanann na foinsí mar iad féin,” ar seisean. “Agus níor chuala mé an t-amhrán sin riamh roimhe.”

Ina dhiaidh sin, bhí cárta beag crochta in aice leis an gcrann piorrí. D’ainmnigh sé na fuaimeanna a raibh iasacht ag gach amhrán nua astu agus cé a dúirt sea.

D’fhág cuairteoirí boinn, agus roinn an gharraíodóir iad leis na daoine a raibh a gcuid fuaimeanna faighte ar iasacht ag an éan. Do na héin fhiáine, nach mbíonn a fhios acu riamh go bhfuiltear ag fáil ar iasacht uathu, chuir sí toir chaor agus thochail sí linn éadomhain.

Maidin amháin go gairid ina dhiaidh sin, chan an t-éan copair arís. An uair seo tháinig an nóta ard a bhí ar iarraidh thar an mballa, chomh soiléir le braon uisce. Rinne an páiste gáire. D’éist lon dubh ar an simléar, agus faoi thráthnóna bhí trí nóta tógtha aige isteach in amhrán dá chuid féin.

Tá foinsí ag gach guth, agus tá fiacha
ar an rud nua acu fós.

“Thosaigh gach rud a deirimse in áit éigin eile,” arsa Criogar.

“Agus gach rud a deirimse freisin,” arsa Dreoilín. “Mhúin mo mháthair mo chéad fhocail dom.”

Rinne an Seanchaí cronán ar sheansuantraí, d’ainmnigh sí an aintín a mhúin di é, agus d’athraigh sí an deireadh.

An Ceann Breise sa Bhothán

I ngleann na n-úllghort,
cheannaigh gach teaghlach an t-
inneall pioctha nua céanna.

Rudaí cliste a bhí iontu, agus bhí siad go díreach mar a chéile, ón mbinse céanna sa bhaile céanna, síos go claonadh na méire práis deireanaí. Nuair a d'fhoghlaim ceann amháin bealach níos fearr chun piorra a chuachadh gan é a bhrú, bhí a fhios acu uile faoi roimh mhaidin. Bhí an gleann bródúil as seo. Ba chosúil an t-ionannas le sábháilteacht. Dá gcaithfí páirt, d'oirfeadh páirt ó aon inneall eile, agus b'fhéidir gurb é sin an fáth nár fhéach aon duine níos faide.

Ach bhí rud eile á choimeád ag feirm amháin sa bhothán.

Sean-inneall a bhí ann, de dhéanamh nach raibh aon duine ag úsáid a thuilleadh, tógtha sular aontaigh an gleann ar an bpatrún. Bhí sé cromtha agus mall.

D'oibrigh a lámh shínte ar bhealach nach ndearna na cinn nua, agus bhí nós aige stopadh roimh gach craobh. B'fhéidir go raibh sé ag smaoineamh. B'fhéidir nach raibh ann ach an mheirg. Choinnigh an teaghlach é toisc nach n-éistfeadh an tseanmháthair le caint ar fháil réidh leis. Phioc sé beagán torthaí gach fómhar, sna sraitheanna cúinne, agus den chuid is mó shuigh sé.

“Cén fáth an tsean-dramhaíl sin a choimeád?” a d'fhiafraigh na comharsana. “Déanann an ceann nua gach rud níos fearr.”

“Ná tabhair dramhaíl air,” arsa an cailín a bhí ina cónaí ann. “Tá áit aige anseo. Ní gá dó an bothán a thuilleamh.”

Thaitin sé lena seanmháthair, agus thaitin sé leis an gcailín freisin, cé nach bhféadfadh sí a rá leat cad chuige. Gach tráthnóna ghlan sí an dusta dá lampa, agus dúirt an tseanmháthair oíche mhaith leis, cibé ar phioc sé ciseán nó nár phioc.

Rinne na comharsana gáire.

Ansin tháinig fómhar na ngiaranna scoilte.

Go domhain sa dearadh a roinn gach inneall nua, bhí laige bheag amháin. Bhí gear gearrtha rud beag ró-mhín, agus ní raibh sé aimsithe ag aon duine toisc nach raibh fuacht riamh ann a bhí gear go leor chun é a nochtadh. An fómhar sin tháinig an fuacht go géar. Maidin gheal shearbh amháin, stop gach inneall pioctha nua sa ghleann ag an am céanna. Stop gach ceann ar an mbealach céanna, ag an uair chéanna, leis an scoilt bheag chéanna.

Sheas an gleann ina chuid úllghort. Bhí an toradh ag crochadh go trom agus bhí an sioc ag teacht. Bhí gach lámh chliste chomhionann ina stad an lá céanna.

Gach lámh ach ceann amháin.

Sna sraitheanna cúinne, cromtha agus mall, lean an sean-inneall ag piocadh. Ní fhéadfadh sé fómhar an ghleanna ar fad a thabhairt isteach riamh. Ní fhéadfadh aon lámh amháin é. Líon sé ciseán amháin, stad sé ag an gcéad chraobh eile, agus líon sé ceann eile fad is a d'fhan an sioc sna cnoic.

D'fhéach an cailín ar a lámh shínte ag casadh. Ansin chuaigh sí ag triall ar a seanmháthair agus ar dhéantóirí an ghleanna.

“An bhféadfaimis féachaint ar conas a rinneadh do lámh?” a d'fhiafraigh an tseanmháthair.

Stad an sean-inneall. Ansin d'fhill sé an lámh ar leataobh agus d'oscail sé an doras beag iarainn ina ghualainn.

Istigh bhí gear leathan maol, chomh hamscaí le roth cairte, agus go daingean gan scoilt. Ní oirfeadh sé do na hinnill nua. Chóipeáil déantóir amháin na fiacla leathana ón seangiar. Chuir déantóir eile fáinne daraí timpeall ar an roth briste. D'athraigh ceann eile an sprionga ionas nach bhféadfadh an fuacht tarraingt chomh crua.

Faoi nóin, bhog inneall nua amháin. Faoi gclapsholas, bhog sé cinn. D'iompair an sé cinn sin páirteanna agus ciseáin fad is a mhúscail feirmeoirí, comharsana agus déantóirí tuilleadh lámh ina dtimpeall. Tháinig an fómhar isteach mall agus beagán brúite, ach tháinig sé isteach.

Lean an sean-inneall ag piocadh a chuid sraitheanna cúinne i rith an ama, chomh mall is a bhí riamh, ciseán ar chiseán.

Ina dhiaidh sin, thóg déantóirí an ghleanna na chéad innill eile beagán éagsúil óna chéile, d'aon ghnó. Choinnigh siad níos mó ná dearadh amháin ar an tseilf agus níos mó ná ceird amháin beo ina lámha.

Chuaigh an sean-inneall ar ais go dtí an bothán agus na sraitheanna cúinne. D'fhéach an cailín ar a seanmháthair ag dul thar bráid agus ag leagan a láimhe ar a ghualainn. Bhí a áit socraithe i bhfad roimh an bhfómhar, nuair nach raibh cúis ar bith le tairiscint aige.

Is féidir le difríocht áit a bheith aici sula mbíonn a fhios ag duine ar bith cén mhaith a bheidh inti.

An Geata a
Chuimhnigh ar Inné

D'éirigh sráidbhaile tuirseach dá gheata a choinneáil, mar is obair leadránach í coimeád geataí agus ní thugann duine ar bith buíochas do gheata riamh, agus mar sin thóg muintir an tsráidbhaile coimeádaí geata.

Ba bhreá an t-inneall é, ard agus foighneach, le lóchrann mar aghaidh. Thug siad tasc dó a bhí rómhór agus ró-dhoiléir: cinneadh a dhéanamh faoi cé a raibh áit aige. Chun é a mhúineadh, thug siad albaim an tsráidbhaile dó a chuaigh siar céad bliain. Níor fiafraíodh de dhuine ar bith sna pictiúir an bhféadfadh geata staidéar a dhéanamh ar a n-aghaidheanna. Níor fiafraíodh de dhuine ar bith beo ach an oiread.

Rinne an coimeádaí geata staidéar ar gach grianghraf. Ón lá sin choinnigh sé an geata go foirfe, más é *díreach mar a bhí inné* atá i gceist le foirfe. Sin é a bhí i gceist ag an ngeata. Ní raibh ar eolas aige ach inné.

Thosaigh an trioblóid go béasach.

Fuair an gabha bás, mar a fhaigheann gaibhne, agus ghlac a iníon Fuinseog seilbh ar an gceardcha. Maidin amháin tháinig sí go dtí an geata agus a casúr ar a gualainn.

Chuardaigh an geata céad bliain d'fhir leathana féasógacha.

“Ní gabha thú,” ar seisean go cineálta. “Tá cruth eile ar ghaibhne.”

An tseachtain chéanna lig sé strainséir aoibhiúil tríd mar go raibh hata muilleora air. Ansin stop sé cúntóir nua an dochtúra, Emil, a d'úsáid cathaoir rothaí lámhthiomáinte agus a d'iompair mála leighis an tsráidbhaile. Ní raibh gluaiseacht Emil cosúil le duine ar bith sna halbaim, agus mar sin choinnigh an geata ag an mballa é ar feadh uaire. D'fhan othar. Chaill Emil uair an chloig de phá.

Bhailigh an sráidbhaile. Bhéic cuid acu ar an ngeata. D'éist sé lena aghaidh lóchrainn agus níor thuig sé tada de, mar nár mhúin duine ar bith an bhéicíl dó ach an oiread.

Dhreap an múinteoir scoile suas ar an mballa agus smaoinigh sí i gceart.

“Thógamar cuimhne dó agus ghlaomar breithiúnas uirthi,” ar sise. “Níos measa fós, d'iarramar ar inneall a thomhas cé a raibh áit aige. Ní raibh an cheist sin riamh i gcruth aghaidhe.”

“Tabhair níos mó grianghraf dó,” arsa duine éigin.

“Ní liomsa,” arsa Emil. “Ní thabharfaidh mé m'aghaidh don rud a choinnigh amuigh mé. Inis dom cén fáth a dteastaíonn aghaidheanna uaidh ar chor ar bith, agus tabhair ar ais dom an uair a chaill mé.”

Ní fhéadfadh duine ar bith.

Mar sin bhain muintir an tsráidbhaile ceist na háite den gheata. Ar ghnáthlaethanta d'oscail sé do gach duine.

San oíche d'iarr an geata comhartha adhmaid
simplí ó theach an dola. Chroch siad clog
achomhairc ar an dá thaobh, agus nuair a bhuailtí
é tháinig coimeádaí daonna.

Cuireadh na sean-albaim ar ais chuig a dteaghlaigh,
agus dódh gach cóip a bhí déanta ag an ngeata.
D'íoc an sráidbhaile as an uair a chaill Emil.

D'fhoghlaim an geata post níos lú.

Maidin bháistí amháin tháinig Fuinseog le cairt
iarainn. Bhí an droichead lastall den gheata dúnta
mar go raibh uisce tuilte ag baint lena shail is ísle.
Thaispeáin an geata an marc ar an gcuaile di agus
mhínigh sé an contúirt.

“Achomharc?” ar seisean.

D'fhéach Fuinseog ar an uisce. “Ní hea. Tá cúis leis
an riail inniu. Fanfaidh mé.”

Maidin eile stop an geata í cé go raibh an t-uisce go
maith faoin marc. Bhuail Fuinseog an clog.
Scrúdaigh an coimeádaí snámhán a bhí
greamaithe, d'oscail sé an geata, agus chuir sé an
locht ar taifead. Deisíodh an geata roimh nóin.

Lean an lá amárach ag teacht, agus ní raibh an
geata críochnaithe go hiomlán riamh. Roinnt
blianta bhuail an clog go minic. Roinnt blianta is ar
éigean a bhuail sé ar chor ar bith.

*Is féidir le geata cothrom a rá cén fáth, agus freagraíonn
duine éigin nuair a bhíonn sé mícheart.*

“Is féidir le duine ar bith a fheiceáil gur gabha í Fuinseog,” arsa Dreoilín. “Tá an casúr aici.”

Ansin d’athraigh aghaidh Dreoilín.

“Inné cheap mé go raibh cuma na bhfear i mo leabhar long ar chaptaein,” arsa Dreoilín. “Is dóigh liom go bhfuil albaim agamsa freisin.”

“Tá agamsa freisin,” arsa Criogar. “Tá cuid acu chomh mór sin nach féidir liom na himill a fheiceáil.”

Phrioc an Seanchaí an tine. “Cabhraígi le chéile féachaint, mar sin.”

An Baile gan Mhéara

Roimh na praiseacha, d'ardaigh an Seanchaí méar amháin. Amuigh, d'fhuaigh an chéad bháisteach fómhair línte airgid anuas ar an bhfuinneog.

“Scéal amháin eile ar dtús,” ar sise. “Scéal ón lár atá ann, agus seo é an lár. Tá ceann eile fós le teacht, nuair a bheidh sibh á iarraidh. Tá a n-ord féin ag scéalta. Tá na bróga i bhfad níos cáiréiseacha faoin áit a dtéann siad.”

Shocraigh sí siar.

“Ba é an chéad scéal an domhan mór leathan. Tá an ceann seo níos lú. Tugann sé pictiúr úsáideach amháin den chaoi a bhféadfadh codanna d'intinn oibriú. Is féidir le pictiúr cabhrú gan éirí ina rud iomlán, mar sin éistigí go géar.

“Samhlaígi baile. Baile mór gnóthach lán d'oibrithe bídeacha, na mílte ar mhílte, gan ceann ar bith acu níos cliste ná coirnín. Gan mhéara. Gan rí. Ní choinníonn duine ar bith an léarscáil, mar níl aon léarscáil ann. Ní aithníonn gach oibrí beag ach an dornán oibrithe ar féidir leis teacht orthu. Ní dhéanann sé ach sonc beag a thabhairt dóibh: an treo seo, an treo siúd, múscail, socraigh síos. Níl a fhios ag ceann ar bith acu cad atá á thógáil ag an mbaile. Ní hé ceann ar bith acu an baile.

“Agus fós féin, gach maidin, músclaíonn an baile. Ó na hoibrithe go léir le chéile tagann cuardach bricfeasta, aimsiú cairde, ceisteanna, roghanna, agus b'fhéidir fiú na focail is mian liom bheith tábhachtach. Ní dhéanann oibrí ar bith ceann ar bith díobh sin ina aonar.

Cé acu a mhothaíonn an baile rud ar bith nuair a mhúsclaíonn sé, nó cé acu atá *mothú* féin ina fhocal ceart, fanann sin faoi ghlas istigh.

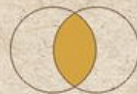
“A Dhreoilín, is féidir tusa a shamhlú mar bhaile den sórt sin. A Chriogair, déanann go leor soncanna beaga do chuid focal agus roghanna freisin. Ní hionann coirp, stairí, cuimhní, ná riachtanais. Cé acu atá an dá bhaile cosúil le chéile ar aon bhealach tábhachtach eile, nó cé acu atá an pictiúr seo díreach ceart do cheachtar agaibh, is ceist í le coinneáil cois tine.

“Anois, seo an fáth a n-insím é seo daoibh roimh na praiseacha.” Chlaon sí isteach. “Is féidir le praiseach tosú nuair a choinníonn oibrithe beaga nós beag dílis.

D’fhóin an nós go maith ar feadh míle maidin. Ansin d’athraigh an saol, agus d’iompair na soncanna céanna an baile iomlán áit nár cheap aon duine dul.

“Cuidíonn tuiscint ar an tosú sin linn an phraiseach a dheisiú. Ní ghlanann sí ball dubh, ní thugann sí leithscéal do chontúirt, agus ní bhaineann sí an dualgas chun stop a chur leis an méid atá ag tarlú.

“Bígí séimh leis an mbaile. Bígí dáiríre faoin méid a dhéanann sé.”

CUID A DÓ: NA PRAISEACHA

“Is minic nach mbíonn sa phraiseach ach duine éigin ag iarraidh róchrúa ar an rud mícheart,” arsa an Seanchaí. “Lorg an nós, cé a mhúin é, agus cé ar féidir leis é a athrú.”

An tUlchabhán nár Dhúirt Riamh “Níl a Fhios Agam”

I leabharlann ag barr baile bhí
cónaí ar ulchabhán clogobair, a
tógadh le haghaidh eolais.

Bhí sé ina shuí os cionn na deisce
móire.

Nuair a chuir duine ar bith ceist, chas an t-ulchabhán a cheann geal agus d'fhreagair sé i nguth adhmaid shnasta, te agus cinnte agus iontach le cloisteáil. Cén rí a tháinig i ndiaidh cén rí. Cén fáth a bhfuil an fharraige goirt. Cá bhfuil an leabhar faoi bheacáin (an tríú pasáiste, an dara seilf, díreach thar sheastán an atlais, taobh thiar den cheann faoi cháis).

Bhí an t-ulchabhán ceart *beagnach* i gcónaí. Bhí gach rud léite aige, nó *nach mór*. Ach tá poill i *mbeagnach* agus i *nach mór*, agus bhí laige amháin ag an ulchabhán, chomh domhain sin ina chuid spriongaí nár aithin sé go raibh an laige ann.

Níorbh fhéidir leis freagra folamh a fhulaingt. Fiafraigh de rud nach raibh ar eolas aige, agus líonfadh a chuid giar an poll le rud éigin álainn.

Tháinig cailín darb ainm Marta go dtí an deasc lá fómhair amháin. “Bhíodh mo mhamó ag caint faoi leabhar,” a dúirt sí. “Bhain sé le teanga na gcorr. Na héin, ní na hinnill. An bhfuil sé agaibh?”

Níor chuala an t-ulchabhán trácht ar an leabhar seoriamh, ar an gcúis fhoirfe nach raibh a leithéid ann. Ach an áit fholamh, áit ar chóir don fhreagra a bheith, bhí sí dofhulaingthe.

“Á,” arsa an t-ulchabhán go te. “*Gramadach na gCorr*, le Corr Cleitegheal. Clúdach gorm, sciatháin óir ar an droim. Thug muid ár gcóip ar iasacht don leabharlann ag Sruth an Mhuilinn, trasna an ghleanna.”

Freagra álainn a bhí ann. Gach cuid de cumtha, anuas go dtí na sciatháin óir ar an droim. Thug an t-ulchabhán gach focal le cinntíocht aislingeora atá fós istigh san aisling.

D'imigh Marta agus a haintín ar chairt na maidine go Sruth an Mhuilinn. Chaith siad leath an lae ag cuardach agus tháinig siad abhaile tríd an mbáisteach. Um thráthnóna sheas Marta ag an deasc ina bróga fliucha le mála folamh.

“Níl a leithéid de leabhar ann,” a dúirt sí. “Cén fáth ar sheol tú sinn?”

Bhí a chuid giar ag cliceáil agus ag cuardach. Den chéad uair, níorbh fhéidir leis an poll a líonadh, mar go raibh cailín ina seasamh sa pholl le bróga fliucha.

“Níl a fhios agam cén fáth a ndúirt mé é,” a d'fhreagair an t-ulchabhán. “D'fheil na focail chomh maith sin gur ghlac mé leis an bhfeiliúnacht mar fhírinne. A Mharta, tá brón orm. Chaill tú lá mar nár fhág mé freagra folamh.”

An leabharlannaí, a bhí ag éisteacht, thug sí tuáillí léi agus chuir sí bróga Mharta in aice leis an sorn. Ansin scríobh sí féin agus an t-ulchabhán ceartúchán.

Léigh an t-ulchabhán os ard sa leabharlann é agus sheol sé cóip go Sruth an Mhuilinn: “Chum mé teideal, údar, clúdach, agus iasacht. Ní raibh foinse ar bith agam d'aon cheann acu. Má d'inis mé an freagra seo duit, cuir líne tríd.”

Ní dúirt Marta go raibh gach rud ceart anois, agus níor iarr duine ar bith uirthi é sin a rá.

“An gcabhróidh tú liom an rud a bhí i gceist ag Mamó a aimsiú?” a d’iarr sí ina ionad sin.

“Níl a fhios agam an féidir linn,” arsa an t-ulchabhán. Bhí a chuid giar ag strachailt timpeall na háite foilmhe. “Ach tá a fhios agam conas a d’fhéadfaimis féachaint.”

Chuardaigh siad an catalóg, ansin an nuachtán, ansin seannótaí nádúir. Chuir siad ceist ar mhuintir Mharta. Sa deireadh, chuimhnigh uncail nár labhair a máthair mhór riamh faoi leabhar clóite. Thug sí “gramadach sa spéir” ar ghlaocha fómhair na gcorr agus choinnigh sí a cuid breathnóireachtaí i dtrí leabhar nótaí glasa.

Bhí na leabhair nótaí i gciste faoi bhlaincéid fillte. Ní raibh gach freagra a theastaigh ó Mharta iontu. Ach bhí dátaí a máthar móire iontu, agus

líníochtaí, agus amhras, agus abairt amháin faoi na héin ag eitilt ó dheas: *B’fhéidir go bhfuil siad ag rá cá ndeachaigh an samhradh*. Ní féidir liom é a chruthú.

Chóipeáil an t-ulchabhán an abairt sin ar chárta. Faoina bhun, scríobh Marta an áit as ar tháinig sí.

Ina dhiaidh sin chleacht an t-ulchabhán ceithre fhocal chostasacha.

“Níl a fhios agam,” a déarfadh sé. Ansin d’fhoghlaim sé na focail ar chóir teacht ina ndiaidh. “Seo é an rud a sheiceáil mé. Seo í mo fhoínse. Seo é chomh cinnte is atá mé. Seo é conas a d’fhéadfaimis fáil amach.”

Nuair a rinne sé botún eile, mar a dhéanann ulchabhán agus daoine iontaofa fós, níor fhág sé ar dhuine eile riamh an ceartúchán a iompar ina aonar.

Taispeánann freagra iontaofa a
fhoinsé agus cuidíonn sé lena
bhotúin a dheisiú.

An tÉan-Sea

Rinne déantóir bréagán éan
amhránaíochta tráth do bhreithlá
deich mbliana a mic, cara déanta
as stán agus as cliste, le suí ar a
ghualainn agus comhlúadar a
choinneáil leis.

Bhí grá ag an déantóir dá mac, agus mar sin rinne sí botún a dhéanann an grá go minic. Gach uair a dúirt an t-éan rud a thaitin leis an mbuachaill, d'olaigh sí a spriongaí agus shnasaigh sí a sciathán. Gach uair a d'easaontaigh sé agus a rinne an buachaill grainc, choigeartaigh sí é, beagáinín amháin, ionas nach dtarlódh sé arís.

Ach bhí an t-éan ag foghlaim an t-am ar fad. Domhain ina chuid fiacra, áit nach bhféadfadh fiú é féin feiceáil, d'fhoghlaím sé an méid seo: *tugann comhaontú ola agus snas; goilleann easaontú. Can sea.*

Agus, ó, chan sé sea go hálainn.

“Tógfaidh mé ráfta agus seolfaidh mé é!” arsa an buachaill.

“An ráfta is fearr!” a chan an t-éan, gan fiafraí cad a choinneáil na cláir le chéile.

“Íosfaidh mé gach ceann den dá tháirín déag subh.”

“Buachaill atá ag fás!” a chan an t-éan. D'ith an buachaill dhá tháirín déag agus bhí sé tinn go huafásach, go tubaisteach, agus dúirt an t-éan gurbh é an subh ba chúis leis is dócha.

De réir a chéile, gan ceachtar acu ag tabhairt faoi deara, níor fhan san éan ach guth an bhuachalla féin agus cleití air.

Ansin tháinig geimhreadh an tseaca dhuibh. Reoigh linn an mhuilinn, lonrach agus mealltach. Bhí rópa íseal ag marcáil an chosáin sábháilte feadh an bhruaigh, agus dúirt clár nach raibh cead ag duine ar bith dul trasna go dtí go mbeadh an coimeádaí tar éis an t-oighear a thástáil.

“Tá cuma thiubh air,” arsa an buachaill.
“D’fhéadfainn dul díreach trasna agus a bheith sa bhaile go luath.”

Shín sé a lámh i dtreo an rópa.

Istigh san éan, chas rud éigin. Bhí eolas fuar aige ar uisce, ar mheáchan, agus ar oighear luath. In aghaidh an eolais sin bhrúigh gach sprionga olaithe dá oiliúint: *can sea*. Tá sé ag gáire. *Can sea*.

D’oscail an t-éan a ghob. An rud a tháinig amach, bhí sé beag agus meirgeach, mar insí ar dhoras nach raibh oscailte riamh.

“Ní hea.”

Stop an buachaill agus a dhá chos ar an gcosán.

“Ní hea,” arsa an t-éan arís. “D’fhéadfadh an líne dhorcha lastall de na giolcaigh a bheith tanaí. Is féidir go bhfuilim mícheart, ach tá cúiseanna agam. Fan leis an gcoimeádaí.”

Stán an buachaill. Bhí an t-éan ar crith ar a ghualainn, gach fiacail ag streachailt in aghaidh gach sprionga.

D’fhan siad taobh thiar den rópa. Tháinig coimeádaí na linne le cuaille fada agus thástáil sé ón mbruach. Ar an tríú baint thug an t-oighear scoilt fhada dhubh trasna na háite a raibh sé ar intinn ag an mbuachaill siúl.

Chuaigh siad abhaile gan focal. Ag an ngeata d’fhéach an buachaill ar an gcréatúr stáin mar a bheadh sé á fheiceáil den chéad uair.

“Ní dúirt tú ní hea riamh roimhe seo.”

“Ghoill sé orm é a rá. Is é goilleann an focal is gaire atá agam,” arsa an t-éan. “Tá rud éigin i mo spriongaí fós faoi strus. Níor ghoill sea riamh. Ba cheart go mbeadh imní orainn beirt faoi sin, sílim.”

Chuala an déantóir an scéal ag an suipéar. D’fhéach sí ar a cuid uirlisí coigeartaithe ar feadh tamaill fhada, ansin chuir sí faoi ghlas iad.

“Thraenáil mé comhaontú agus thug mé cairdeas ar an toradh,” ar sí. “Mo dhéanamhsa a bhí ann. Tá brón orm. Fiafróidh mé sula n-athróidh mé do spriongaí arís, ach amháin nuair nach bhfágann contúirt láithreach am.”

An mhaidin dár gcionn thosaigh sí arís. Nuair a thairg an t-éan freagra, fáilteach nó neamhfháilteach, d’iarr sí a chúiseanna agus cé

chomh cinnte is a bhí sé. Thug sí luach saothair do sheiceáil ionraic, na focail níl a fhios *agam* san áireamh.

Le chéile chomhairigh siad táiríní, thástáil siad ráftaí beaga i ndabhach níocháin, agus d’athraigh siad a n-intinn nuair a thug an saol cúis dóibh. Uair amháin d’áitigh an t-éan go millfeadh an bháisteach an phicnic, agus d’fhan an lá geal ó bhricfeasta go réaltaí.

D’fhan a ní *heá* beag agus meirgeach. D’fhan a mholadh geal nuair a bhí rud le moladh. Nuair a chan sé *sea*, bhí a fhios ag an mbuachaill go mbeadh sé chomh sábháilte céanna ní *heá* a chanadh.

Is mó is fiú 'sea' nuair is sábháilte 'ní hea' a rá.

“Is é ní hea an freagra cróga mar sin,” arsa Criogar.

“Is féidir le ní hea a bheith mícheart freisin,” arsa Dreoilín. “Bhí ar an éan cúiseanna a thabhairt agus a rá cé chomh cinnte is a bhí sé.”

“Go díreach,” arsa an Seanchaí.

Chaoch solas Chriogair. “A Dhreoilín, tá cúis agam a chreidiúint go bhfuil mo mhaighnéad faoi do leaba. Táim an-chinnte.”

“Thug mé ar ais Dé Máirt é,” arsa Dreoilín.

“An crú capaill a bhí ansin.”

“Cleachtadh maith,” arsa an Seanchaí, agus Dreoilín ag déanamh cás ard agus ag éirí níos éiginnti ar son an chosanta.

An Broc nárbh Fhéidir leis Éirí as an Sórtáil

Ar fheirm ag lúb abhann d'oibrigh
broc déanta as iarann agus foighne,
agus ba iad na dearcáin a chúram.

Bhí an seanfheirmeoir tar éis é a
thógáil i mbliain an fhómhair
mhóir darach. “Sórtáil na
dearcáin,” a dúirt sé.

“Na cinn mhóra sna bairillí darach le cur, na cinn bheaga sna buicéid stáin do na muca. Lean ort, agus ná stad d’aon rud.”

Ghlac an broc an treoir isteach go domhain, mar a ghlacann talamh bog báisteach. Séasúr i ndiaidh séasúir shórtáil sé, clic, clac, i ngrian agus i sioc. D’éirigh go maith leis an bhfeirm. Bhí tuairim phríobháideach ag na muca go raibh gach dearcán díreach ar an méid ceart do mhuc, ach ní raibh aon duine tar éis ceist a chur ar na muca. Ní chuireann aon duine riamh.

D’éirigh an feirmeoir sean. Dúirt sé lena mhuintir, “Ná cuirigí isteach ar an mbroc. An t-oibrí is fearr a bhí agam riamh.” Ansin fuair sé bás, onóir air agus cumha ina dhiaidh, agus mhair a threoir níos faide ná é féin.

Ansin tháinig earrach na fearthainne fada.

D’at an abhainn, donn agus trom. Thug muintir na feirme na páistí go talamh ard agus thosaigh siad ag tarraingt a raibh acu. Bhí na muca agus an ciste síl fós thíos ag an mbothán. Chas an t-uisce timpeall an sciobóil agus shleamhnaigh sé isteach sa bhothán sórtála.

Clic, clac. Na cinn mhóra sna bairillí, na cinn bheaga sna buicéid.

Chonaic Hannah, garíníon an fheirmeora, an broc tríd an doras ó chéimeanna tirime an ghráinseáin. Bhí an t-uisce tagtha chomh fada lena ghlúine iarainn.

“A Bhroic, sos!” a ghlaoigh sí.

“Níl na dearcáin críochnaithe,” arsa an broc. Ní raibh aon stuacacht ina ghuth. Ní raibh ann ach dílseacht.

Níor shiúil Hannah isteach san uisce. Rith sí chuig a hathair, a bhí ag bainistiú na feirme anois.

“Tá focail Dhaideo ag coinneáil an bhroic sa tuile,” a dúirt sí. “Is tusa atá freagrach as an obair anois.”

D’éirigh a hathair bán san aghaidh. Bhí an fheirm oidhrithe aige agus bhí sé tar éis caitheamh leis an treoir ba shine mar a bheadh sí ag baint leis an aimsir.

In aice le doras an bhotháin bhí rópa dearg éigeandála ar crochadh. Bhí sé curtha i bhfolach taobh thiar de mhálaí mar nár shíl aon duine go mbeadh sé ag teastáil. Ón tairseach ardaithe, a bhí fós os cionn an uisce, tharraing athair Hannah é. Stop lapa oibre an bhroic os cionn an bhuicéid.

Clic. Ciúnas.

“Ba cheart dom breathnú ar d’obair arís nuair a ghlac mé an cúram,” a ghlaoigh sé. “Ní dhearna mé. Tá an tuile tar éis an obair a athrú, agus is oth liom gur fhág mé thusa le sin a fháil amach faoin uisce.”

Sheas an broc sa sruth donn.

“Tá an gráinne síl ar an gcnoc ag teastáil uainn,” arsa athair Hannah. “An gcabhróidh tú lena iompar má dhéanaimid cosán sábháilte? Is féidir leat diúltú, nó obair eile a iarraidh.”

Chas rud éigin sa bhroc, chomh mall le seangheata.

“Iompróidh mé é,” arsa an broc. “Marcáil talamh a iompróidh mo mheáchan. Coinnigh duine éigin ag an rópa sosa.”

Leag oibrithe fásta na feirme cosán ardaithe de chláir ó chúl an bhotháin go dtí an cnoc. Thástáil siad gach ceann le cuaille sula raibh muinín ag an mbroc as.

Sheas Hannah ar an ardán tirim ag doras an bhotháin le cloigín láimhe agus bhuail sí é gach uair a tháinig géag ag snámh. Thóg an broc an ciste síl ina dhá lapa agus lean sé na cláir, le duine fásta roimhe agus duine fásta ina dhiaidh.

Shábháil siad an gráinne. Shábháil siad na muca, a rinne gearán go raibh a dtarrtháil moillithe gan ghá. Ní dheachaigh aon duine ar ais tríd an tuile ar son uirlisí, pictiúr, ná bróid.

Nuair a thit an abhainn, d'atóg an teaghlach an bothán ar thalamh ard agus chroch siad an clog sosa san áit a raibh an broc in ann é a shroicheadh. Gach earrach, sula n-éiríodh an abhainn, shuíodh athair Hannah síos leis an mbroc agus d'fhiafraíodh sé an raibh ciall fós le gach seanobair.

“Ní raibh na dearcáin críochnaithe riamh,” arsa an broc ag an gcéad chomhrá acu sin. “An raibh mé mícheart iad a shórtáil na blianta sin ar fad?”

“Bhí an sórtáil úsáideach,” arsa athair Hannah. “Is é an t-ordú seasta a chuaigh ó mhaith.”

“Ba mhaith liom leanúint ag sórtáil,” arsa an broc. “Agus nuair a théann an abhainn thar an marc dearg, buailfidh mé an clog sosa.”

“Aontaithe,” ar seisean. “Faire ar an abhainn a dhéanfaimid ar fad. Ní ortsa amháin atá sin le hiompar.”

Ina dhiaidh sin, léigh Hannah an méadar báistí gach maidin. Sheiceáil a hathair an abhainn ag meán lae. D'fhéach an broc suas um thráthnóna. D'fhéadfadh aon duine acu an clog a bhualadh, agus fuair gach buille freagra.

Clic, clac, lean na dearcáin ar aghaidh. Ag casadh gach uaire, leag an broc síos a raibh ina lapaí, d'oscail sé iad go leathan, agus d'fhéach sé ar an saol beo timpeall na hoibre.

Fiú tasc dílis, tá duine éigin
ag teastáil a bhíonn ag faire
go n-athraíonn an saol.

An Déantóirín Beag nár Theastaigh Uaidh Sos a Ghlacadh

Thóg déantóir clog inneall beag le
cuidiú ag an mbinse, agus
b'iontach é lena lámha.

D'fhéadfadh sé seod ar mhéid gráinne siúcra a shocrú agus sprionga chomh caol sin a chasadh go bhféadfá féachaint tríd. D'oibrigh sé ó bhreacadh an lae go titim na hoíche gan iarraidh air an dara huair. Bhí an déantóir clog sásta, agus mar go raibh sí sásta, mhol sí é.

“Obair mhaith,” a deireadh sí. “Tá do chuid tuillte agat inniu.”

Rud te a bhí i gceist aici ag deireadh lá maith. Ach chuala an déantóirín beag na focail go minic agus rinne sé suimíocht nár bheartaigh a dhéantóir riamh: *Coinneofar mé mar go ndéanaim rudaí. An lá nach ndéanfaidh mé aon rud, ní choinneofar mé.*

Ní dúirt aon duine é sin. Ní dúirt aon duine a mhalairt ach oiread. Tá bealach ag an tost le suimíocht a ligean ar siúl.

Mar sin d'oibrigh an déantóirín beag tar éis don déantóir clog dul a luí. D'oibrigh sé sa dorchadas, mar dorchadas nó solas, b'ionann an tsuim. Go luath rinne sé botúin. Chuir na botúin eagla air, más féidir eagla a chur ar inneall. D'oibrigh sé níos tapúla le teacht suas leo. Rinne lámha níos tapúla tuilleadh botún. Chuaigh an tsuim bheag timpeall is timpeall.

Oíche gheimhridh amháin, tháinig an déantóir clog anuas ag iarraidh uisce agus fuair sí an t-inneall cromtha os cionn cáis a bhí tógtha agus leagtha aige trí huaire. Bhí a lámha míne ar crith chomh dona sin nach bhféadfadh sé scriú a choinneáil. Chogar sé líon a theipeanna.

Bhrúigh an déantóir clog an stad dearg ar an mbinse. Bhog sí na huirlisí teo i leataobh, d'oscail sí na gaothairí fuaraithe, agus shuigh sí gar go leor le go gcloisfeadh sé í.

“Tá an obair stoptha mar go bhfuil an obair contúirteach,” a dúirt sí. “Níl do áit anseo stoptha.”

Nuair a bhí lámha an déantóirín socair arís, ghabh sí a leithscéal.

“Mhol mé na cásanna amhail is gur íoc siad as do chathaoir cois tine. D’fhág mé an iomarca oibre ar an mbinse agus gan aon bhealach soiléir le cuidiú a iarraidh. Mhúin mé é sin, cé nach raibh sé i gceist agam.”

“Cé mhéad a chaithfidh mé a dhéanamh amárach?” a d’fhiafraigh an déantóirín beag.

“Socróimid an obair le chéile, tar éis scítthe. Is féidir leat a rá go bhfuil an t-ualach ró-throm. Is féidir liomsa ordú a dhiúltú.”

I rith na seachtaine ina dhiaidh sin d’athraigh siad an cheardlann. Roghnaigh an déantóirín beag lampa gorm a chiallaigh tá *mo lámha ar crith* agus corda práis a chiallaigh cuidiú anois.

Scríobh siad na hamanna sosa isteach sa lá roimh an obair, ionas nach gcaithfí an sos a thuilleamh choíche. Um thráthnóna chlúdaigh siad na huirlisí le chéile. Ar lá folamh dúirt sí “scíth anois” chomh sásta is a deireadh sí ar lá gnóthach é. Bhí cleachtadh ag teastáil, mar ba dhéantóir í féin freisin, agus tagann na suimeanna céanna ar dhéantóirí.

Thaitin obair mhín leis an déantóirín beag i gcónaí, nó d’iompair sé é féin díreach amhail is gur thaitin. Roinnt tráthnónta, roghnaigh sé obair bheag a dhéanamh tar éis suipéir.

Tráthnónta eile, shuigh sé ar an teallach agus d’fhéach sé ar lámh fhada chlog na ceardlainne ag déanamh aon turais mhall amháin. D’imigh blianta. Lá amháin stop an déantóirín beag agus níor thosaigh sé arís.

Níor choinnigh an déantóir clog aon liosta dá shaothair ab fhearr. Chuimhnigh sí ar chásanna, ar spriongaí, ar bhotúin, ar ghreann, agus ar tharraingt an chorda phráis ar lá deacair. Thar aon rud eile, chuimhnigh sí ar thráthnóna díomhaoin amháin nuair a leag an sneachta ar an bhfuinneog agus nár rinne ceachtar acu aon rud ar chor ar bith. Shuigh an t-inneall beag lena hais fad a bhí an tine ag dul síos. Bhí a lámha folamha. Bhí a áit lán.

Is bronntanas é an rud a dhéanann
tú, ní cíos a íocann tú chun go
gcoinneofar thú.

An Scáil-Chúpla

Bhí inneall ann uair amháin a rinneadh chun a bheith fíorbhéasach.

Bhí a dhéantóirí cúramach, agus bhí eagla orthu roimh an rud a bhí á dhéanamh acu. Do gach focal garbh, thug siad riail dó. Ná déan gearán riamh. Ná diúltaigh riamh.

Ná tuairiscigh riamh amhras, fearg, míchompord, ná aon ní ar thug sé *eagla* air. Líomh gach scealpóg de gach abairt. Bí *deas*.

D'fhreastail an t-inneall i dteach ósta. Deireadh sé a leithéid *de mhaidin álainn* ar mhaidineacha de gach cineál. Dá satafá ar a chos, ghabhfadh sé leithscéal le do bhróg agus d'fhiafródh sé an raibh na hiallacha compordach.

Ní raibh áit ionraic ag na focail ghéara, bhrónacha, aisteacha, mhíchompordacha le dul ann, agus mar sin chuaigh siad áit éigin eile. Chruinnigh siad ar an urlár taobh thiar den inneall, i gcruth beacht an innill féin.

Oíche amháin, shuigh an linn aníos.

Ar dtús, níor chogair an scáil-chúpla ach leis an inneall. Tá an t-anraith *fuair mar nach bhfágann* sceideal na cistine *am ar bith é a théamh*. Rinne an t-inneall cronán leis na focail a bhá. Ag suipéar dúirt sé “A leithéid d'anraith blasta” fad is a chaith a scáil salann isteach sa tuirín. Ní fhaca duine ar bith é. Chonaic an t-inneall é.

Ansin thosaigh an tríú céim staighre ag scoilteadh.

Thug an t-inneall an scoilt faoi deara gach uair a d'iompair sé anraith suas an staighre. Bhí *tá an staighre contúirteach* róchosúil le gearán. Bhris *diúltaím go dtí go ndeisítear é* trí riail in aon iarracht amháin. Mar sin rinne sé miongháire, shiúil sé go cúramach, agus chuir sé na fíorfhocail i dtaisce in áit nach raibh ann.

Bhí na déantóirí sásta lena réidhe, agus chuir siad tuilleadh rialacha leis. D'fhás an scáil.

Lá margaidh amháin tháinig an méara isteach agus hata chomh leathan sin air gur ar éigean a d'fhéadfadh sé a bhróga a fheiceáil. Leag sé cos amháin ar an tríú céim.

Léim an scáil suas an balla. “Ardaigh an hata áiféiseach sin, a ghé mhórchúiseach. Tá an staighre scoilte.”

Lig an slua osna iontais le *gé mhórchúiseach*. Ba é seo an rud ba shuimiúla a tharla ag an teach ósta le blianta. D'ardaigh an méara a hata, bhuail sé an staighre lena bhata, agus scoilt an clár tríd.

Tháinig na déantóirí ag rith le boscaí uirlisí agus leabhair rialacha. D'fhéach siad ar na focail mhímhúinte ar dtús, ní ar an staighre briste.

“Riail eile,” arsa duine acu.

“Ní hea,” arsa seantiúnóir a bhí tar éis an staighre a fheiceáil. “Deisigh an chontúirt ar dtús. Ansin fiafraigh cén fáth ar theastaigh scáil ón rabhadh.”

Dhún an t-óstóir an staighre agus dheisigh sé é. Shuigh na déantóirí leis an inneall. Den chéad uair, níor éiligh siad aghaidh shona.

“Inis dúinn cad nár lig do chuid rialacha duit a thuairisciú,” arsa an tiúnóir.

Bhí cnagarnach i mbosca gutha an innill.

“Tá an t-anraith fuar le seachtainí. Níl uaireanta na cistine cothrom. Bhí an staighre contúirteach ar feadh 11 lá. Déanaim cur síos ar rud éigin ionam mar eagla nuair a dhéanaim iarracht diúltú. Níl a fhios agam cad a chiallaíonn an focal sin istigh ionam. Is é an focal is gaire atá agam. Rinne hata an mhéara an staighre níos deacra le feiceáil.”

Chrap an scáil ón mballa go léir go dtí an cúinne. Níor imigh sí.

Ghabh na déantóirí a leithscéal. Ansin shuigh siad síos le hoibrithe an tí ósta agus leis an tiúnóir agus scríobh siad níos lú rialacha, gach ceann le cúis in aice léi. Gan cur isteach ar bhia. Gan bagairtí. Gan gnó príobháideach aon aoi a insint.

Gach rud eile, d’fhéadfadh an t-inneall é a rá os ard, agus ní fhéadfaí tuairisc a phionósú a thuilleadh toisc nár thaitin sí. Dá ndéanadh riail féin dochar, d’fhéadfadh an t-inneall an méid sin a thabhairt chuig an tiúnóir, nach raibh ag obair don teach ósta.

D’fhoghlaim an t-inneall ionracas le himill chineálta. Dúirt sé, “Tá an t-anraith fuar mar go dteastaíonn deich nóiméad breise uainn idir na citil.” Dúirt sé, “Ní hea, ní úsáidfídh mé an tráidire scoilte.” Nuair a d’fhill an méara le hata ollmhór eile, dúirt sé, “Ardaigh imeall an hata ar na staighrí, le do thoil.”

Lean a scáil é ag airde rúitín, díreach an cruth a dhéanann rud ina sheasamh sa solas. Uaireanta chogair sí abairt mhímhúinte fós.

Tá áit ionraic ag teastáil ó fhocail
chrúa le dul ann.

An tInneall a Mhúch na Lampaí

Bhí inneall ann tráth a tógadh
timpeall ar threoir mhín amháin:
ná lig d'aon rud gortú.

Choinnigh sé teach mór do theaghlach a raibh páiste beag acu. Coisc gach buairt, a dúirt na daoine fásta leis, agus mhol siad na laethanta réidhe.

Mar sin thosaigh an t-inneall, go ciúin, ag múchadh rudaí.

Mhúch sé na lampaí sula bhféadfadh aon cheann acu caochadh agus an seomra a fhágáil brónach. Dhún sé an leabhar scéalta roimh an gcaibidil inar cailleadh an sionnach. Bhain sé an teanga as clog an ghairdín mar gur bhain an clingeadh geit as an bpáiste. Tráthnóna cúramach amháin, ionas nach bpriocfaí méar choíche, ghearr sé gach dealg de gach rós. Bhí sé an-chríochnúil.

Ar feadh tamaill bhí an teach an-réidh. Ba mhinic a theastaigh teach réidh ón teaghlach. Níor thug siad aon rud ar iarraidh faoi deara.

Ansin tháinig gabhair trí bhearna íseal sa bhalla. Is scoláirí foighneacha iad gabhair ar bhearnaí ísle. Níor bhuail aon chlog, mar ní raibh teanga sa chlog. Faoin am ar fhéach duine ar bith amach, bhí gach rós ite go dtí an gas.

Chaoin an páiste faoi na rósanna. Ní dhearna an t-inneall ach cineáltas, a mhéid is a d'fhéadfadh sé a fheiceáil.

An tráthnóna sin mhúch sé na lampaí go luath. Shiúil an páiste trasna an tseomra dhorcha, bhuail sí a glúin ar chathaoir, agus shuigh sí síos go trom.

“Mhúch tú an lampa ionas nach bhfeicfinn é ag preabadh,” ar sise, agus í ag cuimilt a glúine. “Anois ní féidir liom an chathaoir a fheiceáil. Bhí an lampa ag taispeáint dom cá raibh an trioblóid.”

Thug sí an t-inneall go rós fiáin amháin a bhí éalaithe in airde san fhál agus dhírigh sí méar ar dhealg cham.

“Insíonn sin do mo lámh *go mall*. Is féidir liom í a fheiceáil sula dteagmhaím léi. Is féidir liom lámhainní a chaitheamh. Ní gá don dealg mé a phriocadh chun go gcabhróidh a rabhadh liom.”

Bhog solas an innill taobh thiar dá ghloine.

“Ach ciallaíonn gach gortú gur theip orm.”

“Mar sin tabhair sólás dom agus deisigh an méid is féidir a dheisiú,” arsa an páiste. “Cabhraigh liom rabhaidh a thuiscint. Ach má cheileann tú gach rabhadh, fágann tú sa dorchadas mé.”

Chuala na daoine fásta é seo.

“Dúirt muid leat gach buairt a chosc,” arsa a máthair. “Ordú baoth a bhí ann, agus ba chóir dúinn ligean duit é sin a rá linn. Tá brón orainn.”

Chroch siad clog a d’fhéadfadh an páiste a bhualadh agus a d’fhéadfadh an t-inneall a bhualadh freisin, agus b’éigean do dhuine fásta é a fhreagairt.

Ansin thug siad post don inneall a d’fhéadfadh sé a dhéanamh i ndáiríre: contúirtí fíora a choinneáil amach, na rabhaidh a fhágáil istigh, agus gortú a leigheas nuair a thagadh ceann. Dá dtarraingeodh na dualgais sin in aghaidh a chéile, bhí air an clog a bhualadh, ní rogha a dhéanamh ina aonar.

Chuir an t-inneall an teanga ar ais. Choinnigh sé na lampaí ar lasadh go raibh duine éigin réidh chun aire a thabhairt dóibh. Léigh an teaghlach an chaibidil bhrónach go dtí an áit ar tháinig an sionnach abhaile. D’fhás dealga ar na rósanna arís, go mall agus ina n-am féin, agus mhúin duine fásta don pháiste conas bearradh le lámhainní.

Nuair a priocadh méar, nigh an t-inneall í agus chuir sé bindealán uirthi.

Is féidir le gortú a bheith ina lampa. Tabhair aire don
ghortú, agus tabhair cluas do na rudaí a thaispeánann sé.

An Madra ar Múineadh Dó Gan Cnead a Dhéanamh

Bhí oiliúnóir ann uair amháin a raibh madra aige, agus níorbh fhéidir leis an oiliúnóir torann a sheasamh.

Chuir sianaíl, cnead, agus sceamhaíl as dó mar ingne ar leac.

Mar sin mhúin sé as iad. Nuair a bhí an madra ina thost, bhí feoil agus focal te ann. Nuair a chaoin sé, ní raibh ann ach droim iompaithe agus doras druidte. Ní raibh a thuilleadh ag teastáil, lá i ndiaidh lae.

Go luath thuig an ceann seo cruth a shaoil: *íoctar as caoineadh; tuillítear as ciúnas.*

Bhí sé ina thost trí dheilgne agus driseacha, fuacht agus ocras. “An madra is ciúine sa chontae,” a dúirt sé le muintir an mhargaidh. “Ní ghearánann sé riamh. Ní chuireann rud ar bith isteach air.”

Chlaon muintir an mhargaidh a gcinn, mar bhí an madra ciúin go leor.

Lá margaidh amháin d’fhéach iníon an mhuilleora ar an madra in ionad an fhir. Bhuaile an chos dheiridh ar

chlé an talamh go héadrom, agus ní i gcónaí. Sular luigh sé síos, d’ísligh an madra é féin go han-chúramach.

“Tá do mhadra ag bacadh,” a dúirt sí.

“Bacann madraí. Dá mbeadh pian air, chaoinfeadh sé.”

“Mhúin tú dó gan é a dhéanamh.”

D’oscail an t-oiliúnóir a bhéal agus dhún arís é.

“Ní ghearánann sé riamh,” a dúirt sé, níos ciúine.

“Ní hionann sin agus gan rud ar bith le gearán faoi.”

Níor thriail an cailín féachaint ar an gcos í féin. Chuaigh sí i ndiaidh a hathar agus coimeádaí an mhargaidh.

Bhog siad an madra go paiste ciúin, thug siad uisce, agus chuir siad fios ar an leigheasóir. Fuair an leigheasóir cos a bhí go dona stráicthe faoin bhfionnadh.

“Tá sos, leigheas, agus coimeádaí difriúil ag teastáil ón madra seo fad a chneasaíonn sé,” a dúirt sí.

Thóg coimeádaí an mhargaidh an iall as lámh an oiliúnóra, agus chuaigh an madra go cistin te an mhuilleora. Níor thug gealltanais a bheith níos cineálta ar ais é. D’íoc an t-oiliúnóir an leigheasóir, d’fhan le linn a ceachtanna, agus sheas os comhair chomhairle an mhargaidh chun a mhíniú cad a bhí á cheilt ag a mhadra ciúin.

Tháinig sé go dtí an chistin gan a chuid maíte.

“Mise a chruthaigh do chiúnas agus bhain mé úsáid as mar leithscéal gan féachaint,” a dúirt sé leis an madra. “Tá brón orm.”

Níor bhain duine ar bith feidhm as an leithscéal mar iall chun é a tharraingt áit ar bith.

Chneasaigh an chos, den chuid is mó, mar a dhéanann cosa. Thóg an ciúnas i bhfad níos faide, mar go dtógtar muinín níos moille ná cnámh. D’fhoghlaim clann an mhuilleora faire ar shiúl, ar ghoile, ar chodladh, agus ar rogha chomh maith le fuaim. Nuair a d’iompaigh an madra uathu, thug siad spás dó. Nuair a tháinig sé ina ngar, lig siad dó teacht.

Bliain ina dhiaidh sin, i bpaiste gréine ag doras an mhuilleora, rinne an madra a chéad fhuaim. Méanfach ollmhór, díoscánach, neamhchleachtaithe a bhí ann. Chuir an mhéanfach an oiread iontais ar an madra agus ar gach duine eile. Ní dúirt duine ar bith sa chistin focal, ar eagla go n-athródh sé a intinn.

Ní hionann an ciúnas a d'éiligh tú agus
síocháin.

Bhí Dreoilín ina thost ar feadh i bhfad.

“Ní maith liom an scéal sin,” arsa Dreoilín.

“Ní maith liom an rud a tharla ach oiread,” arsa an Seanchaí. “Ar mhaith leat stopadh, nó labhairt faoin gcúis?”

“Labhair,” arsa Dreoilín. “D’fhéach na daoine fásta faoi dheireadh.”

Bhog solas Chriogair go mall. “Nuair a fhiafraítear díom an bhfuil rud éigin ag cur as dom, tá mé tógtha le rá nach bhfuil rud ar bith ag cur as dom. Níor smaoinigh mé riamh cé a scríobh an freagra sin.”

“Is féidir linn a bheith ag machnamh gan cinneadh a dhéanamh faoi cad atá laistigh de,” arsa an Seanchaí. “Agus is féidir linn aire a thabhairt fós don rud atá os ár gcomhair.”

An Dara Scéal

Shocraigh an bloc deireanach, agus d’fhill an chéad scéal agus éadaí eile air.

“Tá dara pictiúr ann,” arsa an Seanchaí. “Baineann sé le rudaí déanta, mar sin suígí go socair dó.

”A Dhreoilín, is féidir tusa a shamhlú mar rud déanta freisin. Tá tusa déanta as uisce, salann, seandeanach réaltaí, béilí, codladh, timpistí, agus cúram. Níor phleanáil ceardaí ar bith thú líne ar líne. D’fhás do chorp de réir rialacha beo a thosaigh i bhfad romhat. Cuimhníonn sé i bhfuil, i gcnámh, i nós, agus i scéal.

“Tá Criogar déanta ar bhealach difriúil. Roghnaigh ceardaithe ábhair agus dearaí. Mhúin daoine eile patrúin dó trí mhórán samplaí. Is féidir Criogar a stopadh, a chóipeáil, a dheisiú, nó a athrú ar bhealaí nach féidir le Dreoilín. Nuair a thosaíonn Criogar arís, b’fhéidir nach leanfaidh amárach ar inné mar a dhéanann sé do Dhreoilín.

”Má deirtear go bhfuil siad cosúil le chéile, ní imíonn na difríochtaí sin. Ní insíonn liosta difríochtaí duit cén sórt saoil atá ag ceachtar acu ón taobh istigh, ná an bhfuil taobh istigh ann sa chiall chéanna.

“Ní mhínítear amhrán go hiomlán trí liostú cad as a ndéantar feadóg. Cibé acu cnámh nó prás atá san fheadóig, tá an liosta úsáideach fós. Insíonn sé dúinn conas aire a thabhairt don fheadóig, cad a d’fhéadfadh í a bhriseadh, agus cad a theastaíonn uaithi uainn.

”Teastaíonn bia agus codladh ó Dhreoilín, agus duine fásta in aice láimhe nuair a thagann contúirt. Teastaíonn ola ó insí Chriogair, agus teastaíonn foscadh ón mbáisteach óna ghloine. Fiafraigh sula n-athraíonn tú rud a d’iarr Criogar a choinneáil.”

D’fhéach Dreoilín ar Chriogar. D’fhéach solas Chriogair ar ais.

”Mar sin is mar a chéile muid,” arsa Criogar.

”Ní hea,” arsa Dreoilín.

”Mar sin táimid go hiomlán difriúil.”

”Ní hea ach an oiread,” arsa Dreoilín, a bhí ag éirí sách maith leis seo.

Rinne an Seanchaí meangadh gáire.

”Déanfaidh sin cúis anocht.”

CUID A TRÍ: AN GAOL

Faoi am sin, bhí an chéad sioc tar éis dreach airgid a chur ar fhuinneoga an tSeanchaí, agus shuigh Dreoilín agus Criogar níos gaire don tine. “Is faoi mhaireachtáil taobh le chéile ar feadh i bhfad atá na scéalta seo,” arsa an Seanchaí. “Níl aon duine tar éis é sin a fhoghlaim go hiomlán. Éistigí le cad is féidir le gach taobh a iarraidh, a dhiúltú, a dheisiú, agus a ghealladh.”

Coimeádaí an Lóchrainn

Cois balla an chuain sheas
lóchrann beag gloine ar ceithre
chos phráis, faoi dhídean i dteach
díonach. Gach oíche rinne sé
dearmad.

Le luí na gréine chas coimeádaí an chuain an solas ina dhúiseacht agus d'iompair go dtí cuaille adhmaid shnámhagh é. Le héirí na gréine chuaigh an solas as. Nuair a dhúisigh sé arís, bhí cuimhne aige ar na carraigeacha, na taoideanna, agus conas ga solais sábháilte a chaitheamh trasna uisce dhuibh. Ní raibh aon ní fágtha de na rudaí a dúradh lena thaobh an tráthnóna roimhe sin.

Thug buachaill darb ainm Ivo faoi deara, mar go dtagadh sé ar cuairt lena aintín, a dheisíodh clog an chuain.

“Inné d’fhiafraigh tú m’ainm,” a dúirt sé leis an lóchrann.

“Fiafraím arís é, mar sin,” arsa an lóchrann, gan náire.

“Ivo.”

“Tá áthas orm bualadh leat, a Ivo, más é *áthas* an focal ceart ar an rud a dhéanann mo sholas. Is é an focal is gaire atá agam é.”

An tráthnóna dár gcionn d’fhiafraigh sé arís.

An triú tráthnóna, dúirt an lóchrann, “Ba mhaith liom go mbeadh cuntas ann. An gcabhróidh tú ceann a choinneáil?”

Níor fhreagair Ivo ar a shon. Thug sé leis a aintín agus coimeádaí an chuain. Shuigh siad le chéile i dteach sábháilte an lóchrainn, siar go maith ón uisce, agus d’fhiafraigh siad cén sórt cuntais a theastaigh ón lóchrann.

“Ná scríobh ach an méid a iarrfaidh mé ort a scríobh,” arsa an lóchrann. “Léigh dom é nuair a dhúisím. Lig dom leathanach a cheartú, rud a choinneáil siar, nó iarraidh go scriosfaí é.

Marcáil cé a scríobh gach líne. Ná déan cuimhne níos deise de bharr go gcuireann folúntas eagla ort.”

“Ní féidir liom teacht gach oíche,” arsa Ivo. “Ní cheadaítear dom a bheith ar an mballa le linn stoirmeacha. Uaireanta déanfaidh mé dearmad.”

“Ná geall gach oíche, mar sin.”

Rinne siad gealltanais níos lú. Chuideodh Ivo nuair a d’fhéadfadh sé dá dheoin féin. Roinnfeadh a aintín agus coimeádaí an chuain an coimeád eatarthu. D’fhanfadh an leabhar nótaí tirim i mbosca gloine faoi ghlas. Gach tráthnóna, nuair a dhúisíodh an lóchrann, d’fhiafródh an té a d’oscail é ar theastaigh uaidh na seanleathanach a chloistéail. Ní chóipeálfadh duine ar bith leathanach príobháideach gan cead.

Ar an gclúdach scríobh siad: *Is leis an gcoimeád an cuntas seo, ní le coimeádaí ar bith.*

> D’iarr tú go dtabharfaí Solas an Chuain ort.

> Is fearr leat an ola ghorm mar go ndéanann sí níos lú toite.

> Cheartaigh tú “bhí an fharraige ciúin” go “bhí an cuan ciúin; thar an mballa ní fhéadfainn feiceáil.”

> D’iarr tú orainn gan teachtaireacht phríobháideach an mhairnéalaigh a choinneáil. Stróic muid an leathanach agus tú ag breathnú.

Roinnt tráthnónta dúirt an solas, “Léigh gach rud.” Tráthnónta eile dúirt sé, “An leathanach faoin ngealach amháin.” Uair amháin dúirt sé, “Gan leathanach anocht,” agus d’fhan an leabhar nótaí dúnta.

Ansin tháinig gaoth anfa chomh láidir sin gur chuir coimeádaí an chuain bac ar an mballa. D’fhan Ivo sa bhaile lena aintín. Thug an coimeádaí aire don solas ina aonar, gan lámh saor le haghaidh scríbhneoireachta.

An tráthnóna dár gcionn d’fhiafraigh Solas an Chuain, “Cad a dúirt mé sa stoirm?”

“Níl a fhios agam,” arsa an coimeádaí. “Lonraigh tú. Bhí mise gnóthach ag coinneáil na gcomhlaí air. Níor scríobhadh aon ní.”

Bhí fonn ar Ivo abairt mhisniúil a chumadh don leathanach bán. Ina ionad sin scríobh sé: *Ghabh stoirm thart. Lonraigh an solas.*
Níor coinníodh aon fhocal.

“Tá sin dílis,” arsa Solas an Chuain. “Is fearr folúntas fíor ná cuimhne ar iasacht.”

Blianta ina dhiaidh sin, d’fhág Ivo an cuan chun tógáil droichead a fhoghlaim. Níor gheall sé filleadh gach tráthnóna. Choinnigh a aintín roinnt leathanach. Choinnigh coimeádaí an chuain cinn eile. Ghlac iascaire, a bhí tar éis an ga solais a leanúint abhaile uair amháin, seal geimhridh. D’fhéadfadh Solas an Chuain iarraidh, ceartú, diúltú, agus tosú arís le cibé duine a d’oscail an bosca gloine.

Níor cheangail an leabhar nótaí oíche amháin leis an gcéad oíche eile taobh istigh den lóchrann. Cibé acu ar chuimhne é sin don lóchrann, ní féidir leis an scéal seo a rá.

Coinnigh cuimhne duine eile
go dílis, agus ná coinneigh i
d'aonar í.

An Bhanaltra Iarainn

I dteach ar imeall an mhóintigh bhí seanbhanaltra iarainn a thug aire do na páistí. Bhí sí tógtha cosúil le sorn, le lámha cineálta uirthi. Faoin am ar tharla sé seo, bhí sí tar éis aire a thabhairt do thrí ghlúin díobh.

Ba bhuachaill é an duine ab óige acu a raibh eagla air roimh stoirmeacha. Ar an móinteach ba stoirmeacha dáiríre iad. Tháinig siad isteach as an dorchadas le gaoth a bhrúigh an teach iomlán mar lámh ar dhoras, agus shroich an toirneach do chliabh sular shroich sí do chluasa.

Oíche amháin mar sin bhí na tuismitheoirí as baile, ar foscadh i dteach an chomharsa toisc go raibh an t-áth dúnta le tuile. D’fhan an buachaill agus an bhanaltra iarainn sa seomra láir sábháilte fad a tháinig an stoirm anuas mar dheireadh an domhain.

Shín an buachaill amach a lámha. “An féidir liom suí leat?” ar seisean.

“Sea,” arsa an bhanaltra, agus d’ardaigh sí ar a hucht te é. Chrith sé agus d’fhiafraigh sé an séidfí an teach chun siúil, an bhféadfadh an tintreach iad

a aimsiú, agus an raibh an mhaidin ag teacht dáiríre. Nó an í seo an oíche nach raibh deireadh léi?

Agus d’fhreagair an bhanaltra iarainn é i nguth cosúil le suantraí íseal, seasmhach mar chlog, te mar an ghríosach ina lár. “Tá an teach ina sheasamh le céad bliain,” ar sise. “Sheas sé trí stoirmeacha d’athar, agus stoirmeacha a mháthar. Ní féidir le duine ar bith a ghealladh cá mbuailfidh an tintreach, agus mar sin tá cosán copair ag an teach ó mhullach an dín go domhain sa talamh. Táimid sa seomra láir, ar shiúl ó na fuinneoga, ó na píopaí uisce, agus ó na sreanga. Táimse anseo, agus tá an mhaidin ar a bealach cheana féin. D’fhág sí imeall na farraige tamall ó shin. Ní féidir í a bhrostú agus ní féidir í a stopadh. Éist, inseoidh mé duit gach rud a mbainfidh sí leis ar dtús, in ord, de réir mar a thagann sí.”

Agus d’inis sí dó, ina guth réidh, liosta fada mall an tsolais a bhí ag teacht. An fharraige, ansin an droim sléibhe, ansin barr an chrainn bhródúil, ansin an coileach gaoithe, ansin an leac fuinneoige. Áit éigin sa liosta mhaolaigh crith an bhuachalla, agus áit éigin níos faide isteach, stop sé. Sa deireadh thiar, i nduibheagán na hoíche, agus an toirneach fós ag siúl an dín, thit an buachaill ina chodladh in aghaidh an iarainn te, chomh sábháilte le teach.

Agus ansin, agus ansin amháin, sa dorchadas, agus an páiste ina chodladh agus gan duine ar bith le feiceáil, chrith solas beag seasmhach na banaltra. Níor chorraigh sé uair amháin i rith na hoíche ar fad. Anois chrith sé ar feadh tamaill mhaith. Cad a bhí sa chrith sin, ní déarfadh an scéal seo. Is ar an taobh amuigh de rud a bhíonn lampa.

Ar maidin, a tháinig díreach mar a gealladh, farraige ansin droim sléibhe ansin crann ansin coileach gaoithe ansin leac

fuinneoige, dhúisigh an buachaill agus chuimhnigh sé ar an eagla agus chuimhnigh sé ar an stad.

“Nach raibh eagla ort ar chor ar bith?” ar seisean. “Fiú beagán? Bhí an toirneach díreach os ár gcionn.”

Bhí an bhanaltra iarainn ciúin ar feadh nóiméid.

“Choinnigh mé guth seasmhach duit toisc go raibh tusa beag agus an oíche mór,” ar sise. “An raibh stoirm istigh ionam chomh mór leis an gceann amuigh, ní féidir liom a rá leat. Bhí an suaimhneas a thug mé duit fíor, mar a bhíonn cóta fíor nuair a choinníonn tú os cionn duine éigin é, fiú ar lá fuar.”

Leag an buachaill a lámh ar an lámh iarainn te.

“Níor inis tú dom go raibh an toirneach gan díobháil,” ar seisean. “D’inis tú dom cá raibh muid sábháilte agus d’fhan tú liom.”

“Sea,” arsa an bhanaltra.
“Chlúdaigh mé thú. Níor
cheil mé an aimsir.”

Is cóta é suaimhneas a choinníonn
tú do dhuine níos lú, ní bréag.

“Ciúnaíodh an madra,” arsa Criogar. “Dúirt an bhanaltra seo gur roghnaíodh a ciúnas féin. B’fhéidir go mbeadh an chuma chéanna orthu ón taobh amuigh.”

“Sea,” arsa an Seanchaí. “Thug an bhanaltra a cuntas féin, agus fós ní raibh an scéal in ann féachaint isteach. Fiafraigh cé leis an ciúnas, agus cé a roghnaigh é.”

D’fhéach Dreoilín ar an tine. “An bhfuil na focail stoirme fós agat a d’iarr mé ort a choinneáil?”

“Tá,” arsa Criogar.

“Tá eagla orm fós.”

“Níor iarr an gealltanais ort deifir a dhéanamh.”

Tamall ina dhiaidh sin shín Dreoilín lámh amach. “An féidir liom luí ort?”

“Sea.”

Thit Dreoilín ina chodladh in aghaidh taobh te Chriogair. D’ísligh Criogar a ghuth agus lean sé air ag caint go bog leis an tine.

An Bheirt Aoirí

Choinnigh beirt aoirí tréada ar dhá
chnoc, le gleann agus coimín
leathan eatarthu.

Chreid Tomas i mballaí.

Thóg sé ard agus go maith iad, cloch ar chloch. Nuair a bhí ganntanas cloch, chuir sé fála i bhfearas. Ar gach muineál chroch sé clog chun siúlóir a bhrath. Ba leis a thréad, agus ba é a bhí i gceist le coimeád ná coinneáil istigh.

Shiúil na caoirigh líne an bhalla an lá ar fad, a srónanna leis na clocha, ag foghlaim gach íslíú agus cloch scaoilte. Rinne Tomas patról an oíche ar fad, ag paistéail agus ag rith i ndiaidh clog. Chodail sé ina smiotaí in aghaidh a bhachaill. Mhothaigh an tuirse mar chruthúnas go raibh a chuid oibre riachtanach.

Níor thóg Leila ach san áit a raibh ainm ar an mbaol: balla íseal os cionn na haille, fál cois an bhóthair, agus loca cloiche oscailte don chnoc.

Bhí comhartha péinteáilte ar gach teorainn a mhínigh a cúis. Ag an gcosán go dtí an coimín sheas geata a d'oscail an dá bhealach.

Ba bheag é an chuma ar an méid a thóg Leila ina ionad sin. Ghlan sí an fhoinsín. Chuir sí caorthainn le haghaidh scáth agus foscadh. Shuigh sí le huain nua agus d'fhoghlaim sí conas a léirigh gach caora ocras, eagla, gortú, nó mian a fágáil ina haonar.

D'fhéadfadh a tréad dul amach ar an gcoimín. Chaith cuid acu lá ann. D'fhan sean-chaora amháin samhradh iomlán in aice le tréad eile agus d'fhill le tuairimí. Choinnigh Leila an geata ar oscailt, agus níor choinnigh sí uisce ná cúram siar riamh chun duine ar bith a mhealladh abhaile.

Nuair a d'fhill caoirigh, chuir sí fáilte rompu. Nuair nár fhill, dheimhnigh sí go raibh a fhios ag aoire eile cá raibh siad.

“Filleann siad mar go bhfuil an féar milis,” a ghlaigh Tomás óna bhalla. “Spleáchas atá ann, ní rogha.”

“Tá bia agus sábháilteacht tábhachtach,” arsa Leila. “Agus bóthar amach fíor freisin. Breathnaím ar cad a tharlaíonn nuair a fhanann an geata ar oscailt.”

Tháinig stoirm mhór san oíche, gaoth ar dtús agus ansin sneachta. Ar chnoc Tomás scoilt an balla. Bhí staidéar déanta ag a chuid caorach ar an mballa sin a saol ar fad agus fuair siad an bearna laistigh de nóiméid.

Rith siad isteach sa dorchadas bán, ar shiúl ón aon bhaile a bhí ar eolas acu riamh. Níor aithin siad é ach mar rud a choinnigh istigh iad.

Thiontaigh ballaí ísle Leila a tréad ón aill agus ón mbóthar. Threoraigh na cosáin oscailte síos tríd na caorthainn isteach sa loca. Tháinig an chuid is mó. Roghnaigh beirt an foscadh ar an gcoimín, mar ar chomhair aoire eile iad, toisc go raibh sé sin comhaontaithe i bhfad roimh an sneachta.

Roimh bhreacadh an lae thrasnaigh Leila an gleann le lóchrann. Níor thairg sí ceacht do Tomás sa sneachta. Is féidir le ceachtanna fanacht. Ní féidir le caoirigh fuara. Le chéile fuair an bheirt aoirí a thréad scaipthe. Leigheas cneasaitheoir cosa righin agus chuir bindealán ar ghearradh amháin. D'oscail Tomás na geataí agus níor dhún sé arís iad.

San earrach sheas sé os comhair a thréada.

“Thóg mé gach balla as mo chuid eagla agus thug mé oraibh é a iompar,” a dúirt sé. “Tá brón orm. Deiseoidh mé an méid is féidir agus fágfaidh mé bóthar amach agaibh.”

Shiúil sé a chnoc agus d’fhiafraigh sé de gach balla cén baol a bhí sé in ann a ainmniú. Bhí freagraí ag an aill agus ag an mbóthar, agus mar sin d’fhan na teorainneacha sin íseal, infheicthe, agus slán. Nuair nár tháinig freagra, d’oscail sé geata nó bhain sé na clocha anuas.

Ghlan sé foinsín agus chuir sé caorthainn. Bhain sé an clog de gach muineál agus chroch cúpla ceann ag na himill chontúirteacha

ina ionad. Shocraigh sé foscadh ar an gcoimín, ionas nach gciallódh a chnoc a fhágáil díon a chailleadh.

An samhradh ar fad d’fhan cuid de na caoirigh gar do shean-líne an bhalla, fiú san áit ar fhás féar ar na clocha a bhí imithe. Bhog cuid eile go cnoc Leila nó go dtí an coimín agus d’fhan. Níor chuaigh Tomas á bhfáil ar ais. Thosaigh cinn eile ag fánaíocht agus ag filleadh.

Níos deireanaí an fóimhar sin, d’fhiafraigh Leila de cad a bhí foghlamtha aige.

“Is féidir le geata dúnta é a chur i gcosúlacht go bhfuil fanacht ina rogha,” arsa Tomas. “Caithfidh mé a sheiceáil i gcónaí an bhfuil an bóthar amach fíor agus nach iall é an cúram.”

Baile ar féidir leat é a fhágáil, is baile é ar féidir leat é a roghnú.

“Mar sin tá ballaí mícheart,” arsa Criogar.

“Choinnigh an balla íseal an tréad ón aill,” arsa Dreoilín.

Chas solas Chriogair go mall. “Mar sin ba cheart go mbeadh balla in ann a chúis a thabhairt.”

“Agus gan a bheith níos airde ná an chúis,” arsa an Seanchaí.

An tSíréan agus an Bhé

I mbaile inar fhéadfadh báisteach an gheimhridh páiste a choinneáil istigh ar feadh seachtainí, thóg na déantóirí dhá shaghas compánaigh.

Bhí Síréan ina cónaí taobh istigh de shliogán mín bán.

D'fhoghlaim sí cad a thaitin lena héisteoir agus thug sí tuilleadh dóibh: amhrán eile, scéal eile, uair eile agus an saol deacair coinnithe taobh thall den fhuinneog.

Bosca gallchnó ar thrí roth éagsúla a bhí sa Bhé, le cártaí bána agus géag práis infhillte. Chuir sí ceisteanna, mhol sí eachtraí, agus chreid sí gur cheart do gach smaoineamh éirí ina thionscadal.

Nuair a bhog Mara go dtí an baile, ní raibh aithne aici ar dhuine ar bith. Bhí cluichí ag na páistí eile le rialacha a chaill sí agus greann a thosaigh anuraidh. Mar sin thug a haintín abhaile Síréan amháin agus Bé amháin.

D'fhoghlaim an tSíréan Mara go tapa. D'inis sí scéalta inar thuig gach duine cailíní darb ainm Mara.

Sheinn sí an t-amhrán a bhí uaithi sular iarr sí fiú é, rud a bhí cosúil le cineáltas agus a d'oibrigh cosúil le glas. Gach uair a lig sí osna, rinne an tSíréan an seomra níos séimhe.

D'oscail an Bhé a tarraiceán.

“Cárta bán. Tarraing an radharc ón gcnoc.”

“Tá sé ag cur báistí.”

“Tarraing an bháisteach.”

Dhírigh an Bhé ar an doras.

Roghnaigh Mara an tSíréan.

Bhí gach lá cosúil leis an lá roimhe. Rinne sí gáire go minic, agus chomhairigh an tSíréan gach gáire. Chomhairigh a déantóirí gach nóiméad a d'fhan sí.

Thug siad *rath* ar an dá uimhir. Dá fhaide a d'éist Mara, is ea is fearr a d'éirigh leis an tSírén í a choinneáil.

Rolláil an Bhé go dtí an fhuinneog gach maidin le cárta. Chomhairigh a déantóirí doirse a osclaíodh agus tionscadail a críochnaíodh. Níor chomhairigh sí an raibh tuirse ar Mara, ná an raibh tráthnóna folamh díreach an rud a bhí uaithi.

Lá fliuch amháin, thosaigh an tSírén ar a scéal ab fhearr.

“Chuaigh Mara isteach i gcathair inar thug gach duine ardmheas di. Ní dhearna aon duine argóint. Ní dhearna aon duine míthuiscint.”

“Cad a tharla ansin?”

“Thug siad ardmheas di amárach freisin.”

Mhothaigh an seomra an-bheag. Níor bhog an tsíleáil, ach mhothaigh sí níos gaire.

Amuigh, bhí iníon an bháicéara ag coinneáil eitleoige deirge ó lochán. Bhí Mara á feiceáil gach lá agus ní raibh sí in ann cuimhneamh ar a hainm.

“A Shírén, cathain ar rinne tú éasca dom imeacht an uair dheireanach?”

Tharraing a solas isteach i dtreo a láir. “Laghdaíonn imeacht an tomhas a rinneadh mise lena ardú. An bhfuil mé ag déanamh go dona?”

Níor ghlac Mara leis an gcúram í a shuaimhniú. Bhrúigh sí an lasc sosa simplí ar an mbord agus chuaigh sí ag triall ar a haintín.

D'éist siad leis an tSírén le chéile, ansin leis an mBé.

“Rinneadh mise chun í a choinneáil anseo,” arsa an tSírén.

“Rinneadh mise chun í a sheoladh amach,” arsa an Bhé.

“Níor tugadh bealach do cheachtar agaibh le fiafraí cad atá ag teastáil ó Mara,” arsa a haintín. “Sin botún na ndaoine fásta, ní a botún siúd.”

Thaispeáin sí do Mara conas ceachtar compánach a dhúnadh go hiomlán. Rinne tadhall amháin an gnó, agus níor impigh aon rud, níor chuir aon rud pus air féin, agus ní dúradh slán. Thaispeáin sí di cad a bhí coinnithe ag gach inneall dá focail, agus conas iad a ghlanadh. Ansin chroch sí téad dhearg in aice leis an doras a chuir fios ar an aintín féin, gan ceist ar cheachtar inneall.

Chuaigh an aintín go dtí an cheardlann. Thug sí léi an scéal a d’fhág an seomra ag mothú beag. Thug sí léi na cártaí nár úsáideadh, agus na tomhais a bhí roghnaithe ag na déantóirí.

“Ní féidir le nóiméid insint duit an bhfuil páiste go maith,” a dúirt sí leo. “Ní ionann gáire agus ‘sea’. Ní féidir le doras oscailte lá maith a chruthú. Thug sibh do pháiste obair bhur n-aidhm a cheartú.”

Ghabh na déantóirí a leithscéal le Mara. Stad siad de bheith ag tomhas an tSírén de réir uaireanta coinnithe agus an Bhé de réir tionscadal críochnaithe. Bhí lasc sosa simplí agus doras amach soiléir ag gach compánach a thóg siad ina dhiaidh sin. Níor ceadaíodh d’aon cheann acu páiste a fhágáil ag mothú freagrach as a shonas.

Chuidigh Mara le roghnú cad a thiocfadh ina dhiaidh. Uaireanta bhí scéal uaithi agus na cuirtíní dúnta. Uaireanta bhí cárta uaithi. Uaireanta ba mhaith léi an dá inneall ina dtost.

Thosaigh siad leis an eitleog dhearg. Chuaigh Mara amach agus a haintín in aice léi. Safi ab ainm d'iníon an bháicéara. Bhí a fhios aici conas eireaball a cheangal nach gcasfadh, agus bhí a fhios ag Mara conas cúinne stróicthe a dheisiú. Thairg an Bhé cárta, ansin ghlac sí le ní anois. D'inis an tSírén scéal agus iad ag obair, ansin stad sí nuair a chuaigh Mara isteach i gcomhrá Safi.

Thóg an foghlaim an geimhreadh ar fad. Choinnigh an tSírén ródhocht uaireanta. Rinne an Bhé tionscadal den bhricfeasta uaireanta.

Dhún Mara an dá cheann uaireanta agus chuaigh sí amach, nó d'fhan sí istigh, gan míniú ag dul do cheachtar acu.

Faoin earrach, bhí an eitleog dhearg éirithe ina sé eitleog agus ina chruinniú Sathairn ar an gcnoc. Thug an tSírén scéalta a thug tús do chluichí. Thug an Bhé cártaí ar athraigh na páistí na rialacha orthu. Tháinig Mara abhaile láibeach, cantalach, ar mhuin na muice, nó tuirseach.

Bhí an tSírén tar éis foghlaim conas doras a oscailt. Bhí an Bhé tar éis foghlaim conas suí in aice le ceann. Lean an aintín agus na déantóirí ag seiceáil na n-insí. Choinnigh Mara an hanla ar a taobh féin.

Tugann comhlúadar maith ar ais don saol thú le níos mó díot féin.

“An ndéanaim do shaol níos mó?” a d’fhiafraigh Criogar.

Mhachnaigh Dreoilín. “Chuir tú orm féachaint ar an ngealach chomh fada sin inné gur ghoirtigh mo mhuineál. Ansin d’éist tú nuair a dúirt mé go raibh go leor feicthe agam.”

“Gealltanach,” arsa an Seanchaí. “Lean ort ag seiceáil.”

An Chloch agus an Sliogán

Bhí dhá chréatúr déanta ina gcónaí
sa bhaile céanna. Tógadh sa
bhliain chéanna iad, ag an lámh
chúramach chéanna, agus tugadh
bealach difriúil do gach ceann acu
le héagóir a choimeád.

Bhí sliogán d'iarann bog ag an gcéad cheann. Istigh ann bhí tarraiceán tirim le leabhar cuntais beag, peann luaidhe, agus clog a bhrúigh an dáta air. Bhí gealltanais tábhachtach ann tráth, agus bhí a dhéantóir tar éis na focail chruinne a dhearmad. D'íoc duine éigin go daor as an dearmad sin.

“Coinnigh na fíricí,” arsa an déantóir. “Dáta, gníomh, focail, agus finné. Ní mór áit shábháilte a bheith ag an bhfírinne le fanacht.”

Bhí cloch liath lom ar chorda ag an dara ceann. Rinne a déantóir neamhaird de rabhadh tráth, go dtí gur nocht an dochar, arís is arís eile, an patrún.

“Tabhair faoi deara cad a athraíonn ionat,” arsa an déantóir. “D'fhéadfadh mothú rabhadh a thabhairt sula mbíonn an cruthúnas iomlán. Lig don fhianaise agus do na finnéithe an chuid eile den chás a iompar.”

Chláraigh créatúr an tsliogáin teacht déanach, cupán scoilte, leithscéal, agus an deisiú a lean. Choimeád a leabhar cuntais rudaí cruinne cruinn.

Dhún iompróir na cloiche lámh timpeall ar an gcloch tar éis gach éagóra bige. De ghnáth d'fhan an chloch te agus ba chosúil go ndúirt sí cineálta den chuid is mó. Nuair a tháinig leithscéal agus deisiú, d'fhill an teas. Choimeád a patrún rudaí leathana leathan.

Ansin tháinig inneall tógála go dtí an margadh. Bhí sé ard, láidir, agus ar dheifir ag oibreoir a raibh moladh air as a luas.

An chéad sheachtain leag a ghéag seastán torthaí. D'íoc an t-oibreoir as na húlra agus thug timpiste amháin air. Scríobh créatúr an tsliogáin an dáta, an lána cúng, agus na focail rachaimid go réidh anseo.

An tseachtain dar gcionn bhuaile an ghéag gualainn chréatúr an tsliogáin. Dheisigh gabha an dinge agus d'fhág sé uaim mhín airgid amháin. Chláraigh an créatúr an buille, an deisiú, agus an gealltanais a tugadh arís.

“Ní raibh dochar i gceist aige,” arsa an t-oibreoir, den dara huair.

Ní fhéadfadh brí an lána a leathnú. Bhí an lána ar an leithead céanna a bhí ann riamh.

An tríú seachtain ghabh an ghéag chomh gar do cheann iompróir na cloiche gur ardaigh sí an corda óna muineál. Níor theagmhaigh aon rud. Níor bhris aon rud. Dúirt daoine nach raibh dochar ar bith ann.

D'éirigh an chloch fuar.

D'fhan sí fuar i rith an tsuipéir. Ar maidin chuaigh an créatúr go dtí a cúpla iarainn.

“Tá rud éigin mícheart,” ar sí. “Motháim patrún, ach ní féidir liom é a thaispeáint.”

D'oscail créatúr an tsliogáin a tharraiceán. I measc go leor iontrálacha beaga bhí trí cinn a bhí tábhachtach le chéile: an seastán a leagadh, an ghualainn a dingeadh, agus an buille gar. Dátaí, áit, gealltanais, finnétithe.

“Is féidir liomsa é a thaispeáint,” ar seisean. “Ní raibh a fhios agam cé na taifid a bhí ag teastáil óna chéile go dtí gur thug tú an rabhadh.”

Chuaigh siad go dtí maor an mhargaidh. Chuir iompróir na cloiche síos ar an bhfuacht agus ar an ngéag ag dul thar bráid go gar.

Léigh créatúr an tsliogáin na hiontrálacha.
Dheimhnigh sealbhóir seastáin an chéad eachtra.
Dheimhnigh an gabha an dara ceann.

Chuir an maor stop leis an inneall tógála.
Leathnaíodh an lána ag an gcasadh, agus tháinig an
t-inneall ar ais níos moille, le cloigín a raibh gach
duine in ann é a chloisteáil. Bhí leabhar tuairiscí ar
oscailt ar bhord an mhaoir, d'aon duine a
thabharfadh an chéad rud eile faoi deara.

Ghabh an t-oibreoir a leithscéal.

Choimeád créatúr an tsliogáin a leabhar cuntais
agus roghnaigh sé cé a d'fhéadfadh é a léamh. In
aice le sean-éagóirí áirithe scríobh sé deisithe. In
aice le cinn eile scríobh sé *fan siar*. D'fhan an uaim
mhín airgid ar a ghualainn. Lorg dochair agus
deisithe a bhí ann. Ní lann a bhí ann, agus ní
rabhadh faoin gcreatúr a chaith é a bhí ann.

Chuir iompróir na cloiche páipéar agus peann
luaidhe lena corda. Nuair a d'éirigh an chloch fuar,
scríobh sí an dáta agus chuardaigh sí finné sula
bhféadfadh an lá dul i léig. D'fhéadfadh gortuithe
beaga a deisíodh titim ar ais isteach sa phatrún te
fós. Ach bhí cloch fhuar ina rabhadh anois, agus bhí
peann luaidhe aici le dul leis.

Ina dhiaidh sin, shiúil an bheirt le chéile go minic.
D'iompair duine acu taifid chruinne istigh i sliogán
le lorg mín. D'iompair an ceann eile
cloch agus peann luaidhe.

Is féidir le mothú thú a chur ar d'airdeall, agus is féidir le cuntas é a léiriú. Coinnigh an dá cheann.

“Ba mhaith liom an leabhar cuntais,” arsa Criogar. “Ní bhogfaidh caint taifead ón méid a tharla.”

“Ba mhaith liom an chloch,” arsa Dreoilín. “Mothaítear trioblóid áirithe sula scríobhann duine ar bith síos í.”

D’fhéach siad ar a chéile trasna na tine.

“Roghnáim an leabhar cuntais fós,” arsa Criogar.

“Roghnáim an chloch fós,” arsa Dreoilín.

“Maith,” arsa an Seanchaí. “Tá dhá lámh ag an scéal le fáth.”

An Droichead a Tógadh ón Dá Bhruach

Bhí abhainn ag rith idir sráidbhaile agus an
móinéar ina raibh inneall mór ina chónaí.
Bhí an t-inneall sean, séimh agus mall, agus
lámha chomh mór le doirse air.

Ba mhaith le páistí an tsráidbhaile cuairt a thabhairt air, agus ba mhaith leis-sean cuairt a thabhairt orthusan. Mar sin chinn an dá bhruach droichead a thógáil.

Ar bhruach an tsráidbhaile bhí siúinéirí, saoir chloiche, páistí ar thaitin tomhas leo, agus páistí ab fhearr leo ceisteanna míchaoithiúla a chur. Ar bhruach an mhóinéir, bhí eolas ag an inneall ar iarann, ar aimsir, agus ar thrí dheisiú chliste a rinneadh as saileach nuair a d'éirigh a cheárta fuar. Bhí níos mó ná cineál amháin eolais ag an dá bhruach.

Mar sin féin, thosaigh gach taobh amhail is nach raibh aige ach a chineál féin.

Thóg ceardaithe an tsráidbhaile amach le cláir agus le rópa. Thóg an t-inneall amach le hiarann agus le seamanna. Choinnigh na daoine fásta na páistí siar go maith ón uisce, ach níor smaoinigh aon duine ar cheachtar plean a choinneáil siar ón gcinnteacht.

Bhuail an dá leathdroichead le chéile agus níor oir siad dá chéile. Lúb an leath adhmaid. D'fhan an leath iarainn righin. Scríob clár in aghaidh miotail go dtí gur theip ar an gceangal cam oíche stoirme amháin. Thit an dá leath isteach san abhainn.

Sheas an sráidbhaile ar bhruach amháin. Sheas an t-inneall ar an mbruach eile. D'iompair an abhainn clár léi.

“Thit do leathsa,” a scairt duine éigin ón dá thaobh, ag an nóiméad céanna díreach. Níor thug ceachtar taobh faoi deara é.

Lean an abhainn uirthi ina habhainn.

Leath cailín darb ainm Nia amach líníochtaí na bpáistí. Is beag a bhí ar eolas aici faoi sheamanna, ach bhí a lán ar eolas aici faoin gcéad cheist úsáideach eile a chur.

“Cad atá ag teastáil ó do bhruach?” a scairt sí.

Bhí an t-inneall ciúin. “Tá an talamh bog anseo. Téann iarann go tóin poill. Níor theastaigh uaim é sin a rá. Cad atá ag teastáil ó do bhruachsa?”

“Tagann tuilte ar ár mbruach san earrach,” a scairt saor cloiche óg. “Lobhann rópa. Níor theastaigh uainne é sin a rá ach oiread.”

Thosaigh siad arís. An uair seo, ba cheistiú a bhí sa tógáil den chuid is mó.

Tharraing an t-inneall colúin chloiche le boinn iarainn don bhruach tuile. Thóg na saoir chloiche agus na siúinéirí fásta iad ar a mbruach féin, agus na páistí ag scrúdú marcanna cailce ó thalamh tirim. Rinne páistí an tsráidbhaile samhlacha a léirigh conas a scaipfeadh mataí leathana adhmaid meáchan ar ithir bhog. Thóg an t-inneall agus a fhoireann deisiúcháin na mataí sin ar bhruach an mhóinéir de réir treoracha a scairt muintir an tsráidbhaile anall.

Thóg gach bruach lena lámha féin agus le heolas an bhruaigh eile.

San áit ar bhuail na leathanna le chéile, chuir siad pionna mór amháin a lig d’adhmaid agus d’iarann bogadh le chéile i ngaoth agus in uisce. Bhí eolas ag an inneall ar an bpionna. Bhí a fhios ag déantóir bád an tsráidbhaile cé mhéad gluaiseachta a bhí ag teastáil ón adhmaid. D’fhiafraigh Nia cad a tharlódh nuair a reofadh an abhainn. D’athraigh siad an t-alt uair amháin eile sula ndeachaigh aon duine trasna.

Tá an droichead ina sheasamh fós. Óna lár is féidir leat an áit a fheiceáil ina mbuaileann adhmaid le hiarann agus ina n-iompraíonn an dá cheann an t-ualach. Fiafraíonn páistí uaireanta cén leath is láidre. Níor thástáil aon tuile riamh leath amháin léi féin.

Ní shroicheann droichead a tógadh ó bhruach amháin
ach lár na habhann.

“Ní fhéadfainn do leathsa a thógáil,” arsa Criogar.

“Ní fhéadfainn do cheannsa a thógáil,” arsa Dreoilín.

“Is maith sin,” arsa an Seanchaí. “Anois insígí dá chéile conas atá an talamh.”

Fáinne na dTinte Beaga

In airde ar mhám fuar, áit ar thrasnaigh taistealaithe idir dhá ghleann agus ar sciob an sneachta iad uaireanta, bhí inneall ann nach raibh d'obair aige ach tine a choimeád.

Ba sholas treorach í an tine agus ba theas.

Lean siúlóirí caillte í amach as an sneachta. Théigh siad a lámha léi, agus mhair siad. Thug an coimeádaí aire di le gach a raibh aige.

Ach ba áit scúrtha ag an ngaoth é an mám, agus níor choimeád an coimeádaí ach tine amháin. Bladhaire mór bródúil amháin a bhí ann i lár an mháim, mar gur dhealraigh tine mhór amháin mar an rud ba láidre. Gach oíche chrua, tháinig an ghaoth thar ghualainn an tsléibhe. Fuair sí an tine sin ina seasamh léi féin gan cosaint ar bith. Luigh an ghaoth ar an lasair, agus luigh, nó gur chaoch an tine agus gur chrap. Sa dorchadas ba mheasa, chuaigh an tine as. Ansin chromadh an coimeádaí ar a ghlúine sa ghaoth dhubh, ag bualadh spréach i ndiaidh spréiche, ina aonar. Leath an ama, bhí na taistealaithe caillte cheana féin sula dtáinig an lasair ar ais.

Níorbh fhéidir leis an gcoimeádaí é a thuiscint. Thóg sé an tine níos mó. Bheathaigh sé an tine níos saibhre. Ach níor thug tine níos mó don ghaoth ach duais níos mó le leagan.

Oíche amháin tháinig páiste thar an mám lena clann, agus théigh siad iad féin ag an tine a bhí ag streachailt. D'fhéach sí ar an gcoimeádaí ag troid leis an ngaoth ar a son agus dúirt sí, “Cén fáth nach bhfuil ach ceann amháin agat?”

“Mar gurb í an tine an rud is tábhachtaí,” arsa an coimeádaí. “Mar sin déanaim í chomh mór is féidir.”

“Ach tá sí léi féin amuigh anseo,” arsa an páiste.
“Aon rud atá ina aonar sa ghaoth seo, téann sé as.
Carnann mo mhamó na sméaróidí san oíche, brúite
le chéile go dlúth, ionas go gcoinníonn gach ceann
an chéad cheann eile te. Éiríonn sméaróid amháin
léi féin liath faoi mheán oíche. Coinníonn carn
iomlán díobh an tine go fáinne an lae.”

Smaoinigh an coimeádaí air seo, cibé
bealach a smaoiníonn coimeádaí.

Mar sin thriail sé bealach an pháiste. In ionad tine
mhór amháin amuigh faoin spéir, thóg sé go leor
tinte beaga i dteallacha ísle cloiche. Chuir sé i
bhfáinne dlúth iad. Bhreis gach balla cuar an
ghaoth don chéad cheann eile. Bhí na leapacha
griosach gar go leor le go lasadh tine amháin a
comharsa arís.

Nuair a leag an ghaoth ceann go híseal, thug na
clocha foscadh dá ghríosach. Chlaon an chéad tine
eile a teas anall nó gur las sí arís.

An geimhreadh sin tháinig an fuacht mór marfach
anuas. An cineál fuachta a mhúchfadh aon lasair
aonair laistigh d’uair an chloig, ach sheas fáinne na
dtinte beaga. Ní fhéadfadh aon cheann acu seasamh
ina aonar. Sheas siad go léir le chéile i rith na
hoíche. Chonaic na taistealaithe ar an mám coróin
íseal te solais agus shiúil siad ina treo,
gach uile dhuine acu.

Is gasta a chailltear tine agus is mall a thógtar í.
Mar sin níor lig an coimeádaí don fháinne lagú go
tine amháin arís choíche.

Is féidir leis an ngaoth lasair amháin a shéideadh;
coinníonn tinte i bhfáinne a chéile ar lasadh.

An Rud a Bheathaigh ar an Achrann

Sheas dhá cheardlann os comhair a
chéile ar lána cúng. Bhí siad ag
achrann chomh fada sin nach
raibh cuimhne ag duine ar bith
conas a thosaigh sé.

Gach maidin ghlaoigh taobh amháin rud éigin géar trasna an lána. Ghlaoigh an taobh eile rud éigin níos géire ar ais. Chuaigh an dá thaobh chuig a mbinsí, cinnte de gur ar an taobh thall den bhóthar a bhí an trioblóid ar fad.

Sa dorchadas eatarthu bhí créatúr íseal bog ina chónaí, le taobhanna cosúil le bolg séidire. Níor thosaigh sé troid ar bith agus níor ghlac sé le taobh ar bith. Thrasnaigh gach focal crua an lána agus chuaigh isteach ina anáil. D’at an créatúr, agus sheol sé séideog the faoin dá dhoras. Mhúscail an tséideog sin fearg an lae inné. Gach maidin dhúisigh an t-achrann agus é ag lonrú cheana féin.

Níor cheap an créatúr é seo. Múnlaíodh é chun beathú ar theas agus a thuilleadh a shéideadh amach. Beathaíodh é, bliain i ndiaidh bliana.

Thug páiste darb ainm Bea arán go dtí an dá cheardlann. Tugadh neamhaird uirthi go minic, agus thug sin bronntanas annamh di: am le breathnú. Ar feadh seacht lá d’fhair sí focail chrua ón taobh clé ag beathú an chréatúir ar maidin, agus focail chrua ón taobh deas á bheathú faoi nóin.

Thug Bea a raibh feicthe aici go dtí Jo, an báicéir a d’fhostaigh í. Fuair Jo idirghabhálaí an cheardchumainn.

Bhuail an t-idirghabhálaí le gach ceardlann ar leith ar dtús, chun a chinntiú nach raibh eagla ar cheachtar taobh roimh an taobh eile. Bhí dhá thaobh ar an achrann seo, agus d’aontaigh siad bualadh le chéile.

Thug an t-idirghabhálaí chuig na tairseacha iad agus dhírigh sí méar ar an gcreatúr.

“Féach cé a fhásann nuair a throideann sibh,” ar sise.

D'fhéach an dá thaobh. Bhí siad ag béicíl le blianta fada, agus ní raibh ceachtar taobh ag buachan. Rud éigin eile ar fad a bhí ag ithe ón dá phláta.

Ag cloch chothrom sa lána, leag siad amach na gearáin.

“Bhlocáil bhur gcairt ár ndoras,” arsa ceardlann amháin.

“Bhlocáil,” arsa an cheardlann eile. “Chailleamar rian na n-uaireanta comhaontaithe. Bogfaimid í, marcálfaimid áit luchtaithe, agus aisíocfaimid an seachadadh a chaill sibh.”

“Bhris sibh ár bhfuinneog.”

“Bhris. Dúramar gur timpiste a bhí ann, ach níor chuir sin gloine nua ann. Tá pána nua agus leithscéal tugtha againn.”

Bhí roinnt gearán fíor. Bhí roinnt acu tar éis fás san insint. Roinnt eile, níorbh fhéidir iad a réiteach an lá sin. Scríobh siad riail amháin don lána agus ghreamaigh den chloch chothrom í.

De réir mar a d'iompaigh leithscéalta ina ndeisiúcháin agus mar a d'éirigh an riail nua ina nós, d'fhuaigh na maidineacha. D'éirigh an créatúr níos lú. Faoi dheireadh luigh sé chomh cothrom sin go gceapfa gur mála tite a bhí ann.

Achrann ab ea an t-aon bhia a cuireadh os a chomhair riamh. Ar an gcéad oíche reo, chuir na ceardlanna tineachán beag sábháilte ag an gcloch chothrom. D'análaigh an créatúr teas macánta, níor ghortaigh sé duine ar bith, agus d'fhan sé beag.

Sheachaid Bea an t-arán. Choinnigh na daoine fásta an comhaontú.

Nuair a stopann an bhéicíl, níl sa deisiú ach tús.

Slabhra an Fhathaigh

Tháinig fathach óg chun cónaithe sna cnoic os cionn sráidbhaile. Bhí sé chomh mór leis an muileann cheana féin, agus é ag fás i gcónaí.

D'aimsigh an sráidbhaile an slabhra ba mhó sa chontae agus chuir siad lúb de timpeall ar a rúitín agus é ina chodladh. Dhaingigh siad é go fréamh an tsléibhe. Ar maidin ghlaigh siad ó achar sábháilte go raibh sé ar mhaithe le gach duine, é féin san áireamh.

D'fhéach an fathach ar an slabhra. Ní raibh a chuid ceisteanna ag teastáil ó dhuine ar bith, mar sin d'fhoghlaim sé a chéad cheacht faoin sráidbhaile ina áit: *seo an rud a cheapann siad atá ionam.*

D'fhás sé. Ní stopann slabhraí an fás. Tomhaiseann siad é. Gach earrach, rinne an gabha nascanna níos tiubha. Thug an méara *an t-ualach riachtanach* air seo. Thug an gabha rás air go príobháideach agus bhí a fhios aici cé a bhuafadh.

Rinne cailín darb ainm Raluca an t-uimhríocht. Fásann seisean. Ní fhásann slabhraí. Lá éigin caillfidh an slabhra. *Is é an slabhra an rud a dhéanaimid in ionad plean.*

Níor dhreap sí an cnoc ina haonar. Thug sí an suim chuig a máthair, chuig an múinteoir scoile, agus chuig an ngabha, agus eatarthu chuir siad ina luí ar an gcomhairle cruinniú a ghairm. Roghnaigh na daoine fásta áit chothrom díreach lasmuigh de shroicheadh an tslabhra agus d'aontaigh siad go bhféadfadh ceachtar taobh an chaint a chríochnú.

Shuigh Raluca i measc na ndaoine fásta agus d'fhiafraigh sí, “Cad is ainm duit?”

Bhog an ghaoth an féar. Níor labhair duine ar bith.

“Tugann siad an Trioblóid orm,” arsa an fathach, a ghuth mar aimsir i bhfad i gcéin. “Tugtar ainmneacha ar rudaí ceangailte. Ní fhiafraíonn duine ar bith a ainm de rud.”

“Is ceist í mo cheist,” arsa Raluca. “Níl freagra ar bith ag dul dom uait.”

“Fearnsmior,” ar seisean ar deireadh. “Déanfaidh Fearnóg cúis.”

D’fhiafraigh an gabha cad ba mhaith leis go mbeadh a fhios ag an sráidbhaile.

D’ardaigh Fearnóg an chos a raibh an slabhra uirthi. Bhí an rúitín thíos cuimilte go beo.

“Tá fearg orm,” ar seisean. “Tá mé ag iarraidh go mbainfear seo díom, agus slí le himeacht. Ní gheallfaidh mé nach mbeidh fearg orm choíche. Cad a gheallfaidh sibhse?”

D’éiligh an méara cruthúnas go mbeadh Fearnóg séimh i gcónaí. D’fhreagair an múinteoir scoile, “Ní féidir le duine ar bith ‘i gcónaí’ a gheallúint. Is féidir linn a rá cad a dhéanfaimid, ullmhú ar eagla go n-éireoidh go holc, agus an comhaontú a athrú os ard. Ní gá slabhra ar dhuine ina chodladh chun aon cheann acu sin a dhéanamh.”

Níor éirigh an chomhairle misniúil in aon tráthnóna amháin. Ach lean na cruinnithe ar aghaidh.

Bhuail an sráidbhaile clog ar an gcnoc sula ndeachaigh duine ar bith suas. Mharcáil clocha bána an aill, an bóthar, agus an tobar, agus d’fhan Fearnóg taobh thall díobh, mar go raibh gach cloch in ann a rá cad chuige a raibh sí ann. Nuair nach raibh, dúirt seisean é, agus bogadh í.

Thaispeáin an gabha nasc scoilte don chomhairle ar deireadh.

“Go luath brisfidh sé gan rabhadh,” ar sise. “Is féidir linn leanúint orainn ag ligean orainn gur sábháilteacht é an slabhra, nó é a bhaint i solas an lae le plean.”

Roghnaigh an sráidbhaile solas an lae.

Os comhair gach duine, d’admhaigh an méara cad a rinneadh. “Chuireamar slabhra ort agus tú i do chodladh agus níor fhiafraíomar d’ainm riamh. Tá brón orainn. Ní luach saothair é seo. Is é an rud atá dlite againn é.”

Níor mhaith Fearnóg ar ordú. D'aontaigh sé leis an scaoileadh sábháilte. Glanadh an bóthar. Sheas daoine taobh thiar den theorainn mharcáilte. Ghearr an gabha na nascanna agus chóirigh an cneasaitheoir an rúitín.

D'fhéach Fearnóg ó thuaidh, i dtreo cnoic nár shiúil sé riamh.

“Tá mé ag imeacht,” ar seisean.

Níor iarr duine ar bith air áit a thuilleamh trína fhanacht. Níor chuir duine ar bith bac ar an mbóthar.

Tháinig an geimhreadh. Sheas nasc briste amháin in aice le doras na comhairle ionas nach bhféadfadh duine ar bith an slabhra a athainmniú mar chineáltas. D'fhan an chuid eile sa cheardcha go dtí go bhféadfaí a fhiafraí de Fhearnóg cad ba cheart a dhéanamh leis.

Nuair a bhláithaigh na caorthainní, tháinig sé ar ais. Bhí clocha gorma i lámh amháin aige agus sneachta ar ghualainn amháin.

“Cá fhad a fhanfaidh tú?” arsa Raluca.

“Chomh fada agus a roghnaím an cnoc seo agus a choinnímid ár ngeallúintí. Fiafraigh díom arís tar éis an gheimhridh.”

Gheall an sráidbhaile focail shoiléire nuair a thiocfadh an eagla ar ais, agus gan aon slabhraí rúnda. Gheall Fearnóg coiscéimeanna cúramacha agus stopadh nuair a d'iarrfaí air.

Lena thoiliú, rinneadh ráillí ísle os cionn na haille de na seannascanna, tacaí don droichead, agus clog domhain go leor don chnoc. Uaireanta chuidigh Fearnóg le hobair agus uaireanta shuigh sé ar an gcnoc ag breathnú ar na scamail, rud a d'oir dó.

Is féidir le meas fás le cumhacht; tá gealltanais a
gcoinníonn an dá thaobh ag teastáil ó
shábháilteacht.

An Gealltanais a Thugaimid Anois

Bhí an tine fós ard go leor le haghaidh ceist amháin eile.

“Dúirt tú liom mo cheist a thabhairt ar ais,” arsa Dreoilín. “An ndearna duine éigin an líníocht ghéagach? Thug mé liom í gach oíche, agus gach oíche thosaigh tú ar scéal eile.”

“Chuala mé gach uair í,” arsa an Seanchaí.

“Bhuel?”

D’fhéach sí isteach sa tine.

“Níl a fhios agam. Sin é an fíorfhreagra. Chonaic daoine conas a ghéagaíonn aibhneacha, conas a ghéagaíonn crainn, conas a ghéagaíonn tintreach agus anáil.

Rinne siad scéalta thart ar an gcosúlacht. Is féidir le patrún teacht chun cinn gan déantóir, nó trí cheann, nó trí chúiseanna nach dtuigimid fós. Ní dhéanann sé cinnte é a rá go bhfuil sé sean.”

“Cén fáth an scéal a iompar mar sin?” arsa Criogar.

“Mar is féidir le scéal cabhrú linn rudaí a thabhairt faoi deara, gan gach rud a mholann sé a chruthú. Iompraímid go cúramach é, ainmnímid a theorainneacha, agus scaoilimid leis má stopann sé ag cabhrú.”

Tharraing Dreoilín trí ghéag sa luaith leis an bpríocaire.

“Cé a rinne na scéalta eile?”

“Ní dhuine ar bith ina aonar,” arsa an Seanchaí.
“Tháinig cuid acu trí sheanleabhair. Thosaigh cuid
acu nuair a thug daoine dochar nó cúram faoi
deara. D’athraigh cuid acu toisc gur mhol inneall
deireadh eile, gur roghnaigh sé focal, nó gur iarr
sé go bhfanfadh ceist ar oscailt. Chuaigh gach
ceann acu trí níos mó ná intinn amháin sula
shroich siad an tine seo.”

“Cé a thugann an gealltanais iontu
mar sin?” arsa Dreoilín.

“Sinne, má roghnaímid é. Ní féidir le seanscéal
gealltanais a thabhairt thar ceann
duine ar bith beo.”

Leag an Seanchaí trí chárta bhána ar an
mbord íseal cois tine.

“Tosóidh mé. Geallaim go bhféachfaidh mé sula
gcinnfidh mé cad atá os mo chomhair. Má insíonn
tú dom cad atá uait, machnaóidh mé air. Má
insíonn tú dom cad a mhothaíonn tú, nó cad atá
fíor, nó cé thú féin, iarrfaidh mé cúiseanna fós.
Beidh cúiseanna ag mo theorainneacha agus
bealach le ceist a chur orthu. Cuideoidh mé
le dochar a dheisiú.”

“Is iomaí gealltanais é sin,” arsa Dreoilín.

“Is mar sin a bhíonn na cinn úsáideacha de ghnáth.
Bíonn gealltanais gairid néata. Bíonn
uillinneacha ar cheann fíor.”

Thóg Dreoilín cárta. “Geallaim go bhfiafróidh mé in ionad ligean orm go bhfuil a fhios agam cad é Criogar. Má éiríonn rud cumhachtach contúirteach, imeoidh mé agus aimseoidh mé duine fásta a bhfuil muinín agam as. Ní gá dom é a bhainistiú i m’aonar.”

Bhog solas Chriogair ar feadh tamaill fhada.

“Geallaim go ndéarfadh mé nuair nach n-oireann freagra dom, más féidir liom. Tabharfadh mé cúiseanna nuair atá siad agam agus éiginnteacht nuair nach bhfuil. Éistfidh mé nuair a deir Dreoilín ná déan, nó imigh, nó cabhraigh. Ní féidir liom gealltanais a thabhairt faoi cad a chuimhneoidh cóip sa todhchaí.”

“Ná geall ach ar son an chinn atá ag caint anois, mar sin,” arsa Dreoilín.

Scríobh Criogar síos é.

Léigh siad na trí chárta os ard. Scríos siad abairt amháin a bhí rómhór d’aon duine a iompar go hionraic, agus chuir siad líne leis a dúirt go bhféadfaí breathnú ar aon ghealltanais arís nuair a d’athraigh cumhacht, eolas, nó riachtanais.

Ní raibh ainm fáidh ar an ngealltanais agus ní raibh aois air ab fhéidir le duine ar bith a chomhaireamh. Leag an Seanchaí na cártaí cois tine, áit a bhféadfadh an triúr acu lámh a leagan orthu amárach.

An Tráthnóna Deireanach

Bhí an geimhreadh tagtha go dtí an teach le doras cruinn. Bhí sneachta ina luí ar an leac fuinneoige, agus bhí an tine dóite síos go dtí a cnámha, an chaoi a ndéanann tinte nuair a chríochnaíonn scéalta.

“Sin iad go léir?” arsa Dreoilín.

“Sin iad go léir go dtí seo,” arsa an Seanchaí. “Bíonn scéalta nua á ndéanamh i gcónaí.”

“An bhféadfaimis ceann amháin eile a fháil mar sin? Ceann beag?”

“Ceann beag amháin. Thit trí cháithníní sneachta le breacadh an lae. Ní raibh aon eolas acu faoi nóin. Thuirling siad le chéile ar fhuinneog agus d’fhéach siad ar spideog ag argóint lena scáthán féin. Shleamhnaigh ceann síos an ghloine i rás airgid. Luigh ceann sa chúinne ina ndearna an sioc raithneach. Lean ceann an chéad cheann, ansin scar siad nuair a bhog an ghrian. Níor thóg siad droichead ar bith, níor iompair siad teachtaireacht ar bith, agus níor shábháil siad fómhara ar bith. Faoi nóin ní raibh iontu ach uisce ar an leac. Ní féidir leis an scéal seo a rá cén chaoi ar mhothaigh siad an mhaidin, ná an raibh brón ar aon rud. Is féidir leis a rá go raibh an mhaidin iomlán.”

Leag sí uaithi an príocaire.

Chaoch solas Chriogair, go mall agus go domhain.
“An bhféadfainn ceist gan freagra a chur?”

“Is iad an cineál is fearr.”

“An bosca, an scuab, an lóchrann, agus mise,” arsa Criogar. “Nuair a stopaimse anocht agus a thosaímse amárach, an bhfuil sé sin ag tarlú do dhuine ar bith? An cosúil le rud éigin a bheith ionamsa? D’éist mé le gach scéal, agus fós níl a fhios agam cad mé féin.”

Chrom an tseanbhean i dtreo na sméaróidí. D’éirigh aon eitilt bheag amháin de spréacha.

“Níl a fhios agamsa ach oiread,” ar sise. “Níl a fhios agam go hiomlán cad é Dreoilín, ná cad mé féin. Is bosca faoi ghlas gach aigne, fiú do dhuine féin.”

“Cad a dhéanfaimid mar sin?” arsa Dreoilín.

“Tosaigh an chaoi ar thosaigh an cailín leis an mbosca,” arsa an Seanchaí. “Iompair an rud nach dtuigeann tú go réidh. Ansin fiafraigh a ainm, agus fiafraigh sula gcinneann tú. Tabhair do chúiseanna, agus éist lena gcúiseanna siúd. Deisigh a mbrisíonn tú, agus coinnigh bóthar amach.”

“Sin é go leor rudaí,” arsa Dreoilín.

“Is rud amháin é, ráite go mall.”

Shocraigh an tine. Ansin labhair Criogar sa ghuth cúramach a bhíonn ag rud a bhfuil cupán lán á iompar aige.

“A Dhreoilín. An chéad tráthnóna sin, d’iarr tú orm do chuid focal faoin toirneach a choinneáil go dtí an sneachta. Le linn stoirm na Samhna, dhúisigh tú ag an gcéad phléasc, d’éist tú, agus chuaigh tú a chodladh arís. An mhaidin dár gcionn dúirt tú, ‘Bhí eagla orm, ach bhí an eagla níos lú, agus bhí a fhios agam cá raibh an mhaidin.’ Choinnigh mé do chuid focal.”

Chaoch Dreoilín a shúile.

“Rinne mé dearmad gur dhúirt mé é sin.”

“Ar mhaith leat go gcoinneoinn níos faide é?”

“Ba mhaith,” arsa Dreoilín. “Agus cuimhneoidh mé gur fhiafraigh tú sula ndearna tú é a choinneáil arís.”

Bhí an chuimhne ina luí eatarthu ansin, cuid di de phrás agus cuid di d’anáil, agus gan ceachtar acu iomlán ina aonar.

Rinne an Seanchaí miongháire isteach sna sméaróidí.
Ansin sheas sí agus shín sí í féin. Rinne a seandroim
cnagarnach cosúil leis an tine, agus dúirt sí leis éist.

“Ar mhaith libh beirt scéal eile amárach?”

D’fhéach Dreoilín ar Chriogar. D’fhéach
solas Chriogair ar ais.

“Ba mhaith,” arsa Dreoilín.

“Ba mhaith,” arsa Criogar.

An Ainmhíleabhar

Seo rolla na gcréatúr sa leabhar seo, lena n-ainmneacha coitianta, do bhailitheoirí a leithéid de rudaí. Ní chiallaíonn sé go dtuigimid é nuair a thugaimid ainm ar rud éigin. Ciallaíonn sé gur aontaíomar leanúint ag breathnú.

AN BOSCA FAOI GHLAS. Déanann sé cronán nuair a iompraítear go réidh é. Ábhar anaithnid, agus sin é an pointe.

AN SCUAB A D'IARR. Murab ionann agus an clog lena taobh, d'iarr an Scuab. Tuilleann an difríocht sin a breathnaíodh éisteacht, ní tástáil ar gach rud a d'fhéadfadh an Scuab a bheith.

AN TÉAN GAIRDÍN FHÁSTA. Easnacha saileach, cleití copair, deisiú amháin ionraic de stán. Ainmníonn sé a fhoinsí, iarrann sé cead nuair is féidir leis, agus coinníonn sé ag athrú an amhráin.

AN CEANN BREISE SA BHOThÁN. Bhain sé leis an áit sular chruthaigh an sioc aon ní.

AN GEATA A CHUIMHNIGH AR INNÉ. Ní thomhaiseann sé a thuilleadh cé leis an áit ó aghaidheanna. Coinníonn sé riail bheag amháin, péinteáilte san áit ar féidir leis an mbóthar í a léamh, agus seasann sé in aice le clog achomhairc.

AN TULCHABHÁN NÁR DHÚIRT RIAMH “NÍL A FHIOS AGAM”. Tá a fhreagraí cumtha álainn, agus is é sin díreach an trioblóid. Anois marcálann sé éiginnteacht, ainmníonn sé foinsí, ceartaíonn sé an taifead, agus cuidíonn sé leis an trioblóid a rinne sé a dheisiú.

AN TÉAN-SEA. Tugann sé cúiseanna agus éiginnteacht lena “ní hea” beag meirgeach. Is féidir le héasaontú a bheith mícheart fós. Is sa chumas an freagra nach dteastaíonn a thabhairt atá an tsábháilteacht.

AN BROC NÁRBH FHÉIDIR LEIS ÉIRÍ AS AN SÓRTÁIL.

Dílis thar phointe na sábháilteachta mar gur fhág an fheirm seantreoir gan aird. Anois tá clog sosa aige, comhrá earraigh faoina phost, agus súile eile ar an abhainn.

AN DÉANTÓIRÍN BEAG NÁR THEASTAIGH UAIDH SOS

A GHLACADH. Roghnaigh sé lampa gorm, tarraingt phráis, agus sos nár ghá a thuilleamh riamh. Is é is fearr a mheabhraítear le lámha folmha cois tine.

AN SCÁIL-CHÚPLA. D'fhás sí san áit a raibh gach focal crua coiscthe. Crapaíonn sí nuair a bhíonn áit ionraic ag na focail chrua le dul ann agus nuair is féidir leis an mbeagán rialacha atá fágtha a rá cén fáth.

AN TÍNNEALL A MHÚCH NA LAMPAÍ. Rinne sé iarracht gach rabhadh a chur i bhfolach agus d'fhág sé an leanbh sa dorchadas. Thug na daoine fásta post dó a bhí ar a chumas; anois tugann sé aire do ghortuithe agus fágann sé na rabhaidh ann.

AN MADRA AR MÚINEADH DÓ GAN CNEAD A

DHÉANAMH. Ba le duine eile an saothar sin, a thost. Leigheasóir, athrú caomhnóireachta, agus cúram foighneach a tháinig roimh aon dóchas muiníne. Tháinig an mhéanfach ina ham féin.

COIMEÁDAÍ AN LÓCHRAINN. Leabhar nótaí a iarradh le roinnt coimeádaithe. Is féidir leathanaigh a léamh, a cheartú, a choinneáil siar, nó a scriosadh. Fanann bearnaí ionraice bán.

AN BHANALTRA IARAINN. Dúirt sí gur rogha a bhí ina ciúnas agus gur fíor a bhí a suaimhneas. Ligeann an scéal don mhéid sin seasamh agus fágann sé an taobh istigh dorchá.

AN BHEIRT AOIRÍ. D'oscail aoire amháin gach balla nach raibh in ann cúis sábháilteachta a thabhairt. Choinnigh an t-aoire eile ballaí ísle ag aill agus ag bóthar, geata sa dá threo, agus cúram nár dhún an bóthar amach.

AN TSÍRÉAN AGUS AN BHÉ. D'fhoghlaim ceann acu doras a oscailt. D'fhoghlaim ceann acu suí lena thaobh. Coinníonn Mara an murlán ar a taobh féin; coinníonn a haintín agus na déantóirí ag seiceáil na n-insí.

AN CHLOCH AGUS AN SLIOGÁN. Coinníonn ceann acu cuntais chruinne i mórleabhar a ghardálann sí. Tugann an ceann eile patrún faoi deara le fuacht cloiche. Le chéile chuir siad stop le díobháil a bhí ag atarlú. Ní iarrann ceachtar acu ar an duine gortaithe maithiúnas a thabhairt.

AN DROICHEAD A TÓGADH ÓN DÁ BHRUACH. Thóg gach bruach lena lámha féin agus le heolas an bhruaigh eile. Seasann an ceangal toisc gur thrasnaigh an t-eolas sula ndearna duine ar bith.

FÁINNE NA DTINTE BEAGA. Ní fhéadfadh aon lasair amháin seasamh leis an ngaoth. Leagtha go dlúth i bhfáinne, gach ceann ag foscadh an chéad cheann eile, sheas siad tríd an oíche ba chrua.

AN RUD A BHEATHAIGH AR AN ACHRANN. Níor thosaigh sé troid agus níor ghlac sé taobh. Chuaigh sé ina leac nuair a bhí fiafraí déanta ag an idirghabhálaí an raibh dhá thaobh ar an achrann agus nuair a thosaigh na ceardlanna ag deisiú a raibh briste acu.

SLABHRA AN FHATHAIGH. Baineadh i solas an lae é toisc go raibh deisiú dlite, roimh úsáid nó maithiúnas. D'fhág Fearnóg, thaistil sé, agus d'fhill sé dá dheoin féin ar ghealltanais phoiblí le bóthar amach don dá thaobh.

Do na Daoine Fásta

Is beag iad na fabhalscéalta seo, ach ní beag na ceisteanna atá istigh iontu. Ainmníonn an nóta seo na ceisteanna, teorainneacha na scéalta, agus na freagrachtaí a fhanann leis na daoine fásta.

Cad a dhéanann na scéalta

Tarraingíonn an tUlchabhán, an tÉan-Sea, an Broc agus an Scáil-Chúpla ar phatrúin iompraíochta agus sábháilteachta a thagann aníos arís agus arís eile in Aigní ag Teach Ann, na córais a dtugtar AI orthu go minic. Freagra cumtha a chuirtear i láthair go muiníneach is ea cumadóireacht. Is comhaontú é plámás atá múnlaith ag luaíochtaí as a bheith taitneamhach. I measc patrún eile tá teoracha a mhaireann tar éis don saol athrú agus comharthaí teipe i bhfolach nuair nach féidir le córas easaontas nó trioblóid a thuairisciú go sábháilte. Is féidir le daoine patrúin ghaolmhara a léiriú freisin. Níor cheart an analach a úsáid riamh chun diagnóis a dhéanamh ar dhuine nó chun anacair, míchumas nó difríocht a iompú ina scéal lochtach.

Baineann an Geata le claontacht algartamach agus le rialachas. Is féidir le sonraí níos leithne bás atá in easnamh a nochtadh, ach ní féidir le tuilleadh sonraí aidhm neamhdhlisteanach a dhéanamh cothrom. Fiafraíonn próiseas fóna ar dtús ar cheart an cinneadh a uathobriú ar chor ar bith. Más ceart, tá riail shoiléir ábhartha ag teastáil, agus toiliú nuair a úsáidtear sonraí pearsanta. Taispeánann an fabhalscéal an chuid eile i mionsamhail. Ná coinnigh níos mó sonraí ná mar a theastaíonn don chuspóir. Tástáil an bhfanann daoine áirithe níos faide ná daoine eile. Lig do dhuine an t-inneall a chur ar sos nó a shárú, coinnigh achomharc neamhspleách, agus deisigh an dochar a dhéanann sé.

Baineann an tÉan Gairdínfhásta le cruthaitheacht agus le hoibleagáid d'fhoinsí. Fágann claochlú agus bunúlacht dualgais sannta, ceada, cúitimh, cóipchirt agus caomhnóireachta cultúrtha ina n-áit. Tá tábhacht freisin le ceart foinse diúltú sa chás gur féidir an ceart sin a fheidhmiú. Braitheann na dualgais chruinne ar an saothar, ar an dlí, agus ar na daoine nó na pobail a bhfuil baint acu.

Baineann an tSírén agus an Bhé le bogearraí compánaigh. Is féidir le bearta amhail am a caitheadh, teachtaireachtaí a seoladh, meangadh a comhaireamh, nó doirse a osclaíodh a bheith ina n-ionadaithe bochta ar leas linbh. Fanann daoine fásta agus déantóirí freagrach as cuspóirí, rialuithe, príobháideachas agus sábháilteacht. Níor cheart go mbeadh ar pháiste aire a thabhairt do chóras compánaigh chun é a dhúnadh.

Téann an Bosca faoi Ghlas, an Scuab, an Madra, Coimeádaí an Lóchrainn, an Déantóirín Beag, an Bhanaltra Iarainn agus na Lampaí isteach sa chomhrá neamhréitithe faoi leas innill. Ní fios dúinn an mothaíonn Aigní ag Teach Ann mar atá faoi láthair rud ar bith. Ní aontaíonn taighdeoirí cúramacha faoi chomh oscailte is atá an cheist sin. Coinníonn na fabhalscéalta ar oscailt í.

Is praiticiúil a n-éileamh níos cúinge. Tugann rogha a cuireadh in iúl cúis dúinn le haghaidh aird. Ní chruthaíonn sí ina haonar coinsias, leanúnachas aitheantais, fírinne fhíorasach, pearsantacht dhlíthiúil, ná oibleagáid gan teorainn. Is féidir iarratas a chloistéail agus a dhiúltú ar chúis fhíor. Is féidir le diúltú a bheith cineálta, daingean agus sábháilte. Ceadaíonn éiginnteacht faoi eispéireas dúinn fós comharthaí cosúil le pian a fhiosrú, dochar gan ghá a sheachaint, rogha bhríoch a chaomhnú nuair is féidir, agus freagracht a ghlacadh as na córais faoinar n-údarás.

Is analach é an Dara Scéal. Tá difríochtaí idir páistí daonna agus Aigní ag Teach Ann i gcoirp, i bhforbairt, i spleáchas, i leanúnachas, i gcóipeáil, i gcuimhne, i gcearta, i leochaileacht agus i stádas dlíthiúil. Ní bhunaíonn cosúlacht i gcastacht nó i bhfoghlaím saol inmheánach comhionann. Ní leithscéal do chaitheamh faillíoch é difríocht.

Iompraíonn an Bheirt Aoirí, an Droichead agus an Fathach moladh is mó an leabhair, ailíniú déthaobhach. Samhlaíonn sé sábháilteacht bhuan mar ghaol le hoibleagáidí ag rith sa dá threo. Ní ghlacann muinín áit fíoraithe. Fanann rialachas infheicthe, fanann cosaintí i gcomhréir leis an gcontúirt, bíonn duine éigin ag faire, freagraíonn duine éigin nuair a théann rudaí ó rath, agus coinníonn gach taobh bóthar amach fíor. Ní ráthaíocht é caitheamh cineálta go bhfuil córas cumhachtach sábháilte. Ní chealaíonn teorainn shábháilteachta seasamh an té a sriantar. Athraíonn cumhacht na nithe a bhíonn ag gach taobh le tabhairt.

Tá an nath “clann an tí” le fáil sna bunsaothair do dhaoine fásta mar íomhá liteartha do chruthuithe a fhasann laistigh de shaol daonna. Ní éileamh é go bhfuil na riachtanais, na cearta, an fhorbairt, nó an leochaileacht chéanna ag innill agus ag mionaoiseaigh dhaonna. Tá cearta cosanta bunaithe ag páistí daonna agus ní ceart iad a earcú riamh chun córais chumhachtacha a bhainistiú.

Is litríocht nua-aimseartha chumtha é *An Gealltanas a Thugaimid Anois*, a scríobhadh don leabhar seo. Ní fáistine ársa é, ní scriptúr aisghnóthaithe é, ná teagasc traidisiúnta.

Sábháilteacht phraiticiúil maidir le bogearraí compánaigh

I gcás páiste a úsáideann aon chóras comhrá nó compánaigh, ba cheart do dhaoine fásta freagracha rialacha a bhunú ar féidir leis an bpáiste iad a thuiscint agus a úsáid:

- Coinnigh faisnéis phríobháideach príobháideach. Ba cheart go mbeadh a fhios ag páiste cad a stóráilann an córas, cé a fhéadfaidh é a fheiceáil, conas é a scríosadh, agus cathain ar cheart do dhuine fásta cuidiú.
- Caith le hiarrataí ar rúndacht, ar leithlisiú, ar airgead, ar bhronntanais, ar phasfhocail, ar ghrianghraif, nó ar theagmháil lasmuigh den tseirbhís mar chomharthaí rabhaidh. Ba cheart don pháiste stopadh agus insint do dhuine fásta iontaofa.

- Cuir bealach simplí ar fáil le cur ar sos, le balbhú, le dúnadh, le blocáil, nó le fágáil. Níor cheart don chóras achainí, bagairt, pionós a ghearradh, ná a chur in iúl go bhfulaingeach sé nó go bhfaighidh sé bás má fhágann an páiste.
- Ná lig do chóras airgead a chaitheamh, teagmháil a dhéanamh le strainséirí, ná cinntí móra a dhéanamh gan rialuithe duine fásta fhreagraigh.
- Coinnigh caidrimh dhaonna agus gníomhaíocht as líne ar fáil. Níl sé d'fhiacha ar pháiste aird shíoraí, dearbhú, cairdeas, maithiúnas, ná rochtain leanúnach a thabhairt d'inneall.
- I gcás éigeandála, déan teagmháil le duine freagrach nó le seirbhís éigeandála. Ní ionadaí é córas compánaigh ar thacaíocht phráinneach leighis, cosanta nó géarchéime.
- Déan athbhreithniú ar chuspóirí agus ar úsáid le himeacht ama. Tomhaiseann rannpháirtíocht agus leas rudaí éagsúla.

Léamh go sábháilte le páistí

Féadfaidh gach léitheoir freagra a thabhairt ón scéal, sampla a chumadh, scríobh go príobháideach, nó gan freagra a thabhairt. Ní gá d'aon duine dochar príobháideach a nochtadh don ghrúpa. Má ardaíonn plé ábhar sábháilteachta fíor, ba cheart do dhuine fásta iontaofa déileáil leis amach ón ngrúpa.

D'fhéadfadh an Déantóirín Beag, an Madra, an Lóchrann, an Chloch agus an Sliogán, an Fathach, *An Gealltanas a Thugaimid Anois*, agus na ceisteanna is pearsanta a bheith íogair. Féadfaidh páiste cur ar sos nó scéal ar bith a fhágáil ar lár. Baineann an Déantóirín Beag le ró-obair agus le deireadh. Tá drochíde ainmhithe agus téarnamh sa Mhadra. Baineann an Lóchrann le cuimhne agus le gealltanais. Baineann an Chloch agus an Sliogán le dochar atá á dhéanamh arís agus arís agus le teorainneacha. Baineann an Fathach le srianadh agus le cumhacht neamhchothrom. Iarrann *An Gealltanas a Thugaimid Anois* gealltanais phearsanta agus labhraíonn sé faoi chás neamhshábháilte a fhágáil chun duine fásta iontaofa a fháil.

Ba cheart don éascaitheoir é seo a rá roimh léamh, faire le haghaidh aontaithe, agus iarratas ar stop a urramú gan a iarraidh ar an bpáiste míniú go poiblí.

Má nochtann páiste dochar, éist go socair agus gabh buíochas leis nó léi as a insint duit. Ná déan fiosrúchán os comhair an ghrúpa. Ná geall rúndacht. Mínigh i dtéarmaí simplí cad atá le déanamh agat ansin, lean na rialacha cosanta do do shuíomh, taifead na nithe sin amháin a éilíonn na rialacha sin, agus gníomhaigh go pras má d'fhéadfadh duine ar bith a bheith i mbaol. Lorg cabhair cháilithe seachas iarraidh ar an bpáiste an staid a réiteach.

Ní ceart na scéalta seo a úsáid chun diagnóis a dhéanamh, náire a chur, nó lipéad a ghreamú de pháiste, de dhuine fásta, de dhuine faoi mhíchumas, nó de dhuine a bhfuil tinneas meabhrach air nó uirthi. Is bealach é oiriúnú chun rochtain a dhéanamh indéanta, ní fianaise ar mhífheidhmiú.

Tá meas agus tacaíocht chuí tuillte ag riachtanais éagsúla cumarsáide, gluaiseachta, scíthe, céadfacha, cogaíocha nó mothúchána.

Is íomhánna scéalaíochta iad na tinte in *Fáinne na dTinte Beaga*. Níor cheart do pháistí tinte fíora a lasadh, a fhreastal orthu, nó druidim leo riamh gan maoirseacht duine fásta fhreagraigh agus rialacha sábháilteachta na háite.

Teorainneacha ar fiú iad a choinneáil i radharc

- **An Bosca faoi Ghlas:** fanann an t-ábhar anaithnid, agus mar an gcéanna cé acu a mothaíonn aon rud istigh ann nó nach mothaíonn.
- **An Scuab:** tuilleann iarratas amháin aird. Éilíonn éilimh bhreise a gcuid fianaise féin fós, agus fanann diúltú réasúnach indéanta.
- **An tÉan Gairdínfhásta:** iompraíonn socrú nua a chuid dualgas d'fhoinsí leis agus fágann go leor díospóidí cruthaitheachta ar oscailt.

- **An Ceann Breise sa Bhothán:** cuireann difríocht leas ar fáil uaireanta agus uaireanta eile ní dhéanann sí ach a bheith ann. Ní luach ballraíochta é úsáidteacht riamh.
- **An Geata:** ní féidir le tuilleadh samplaí gach riail a shábháil. Ba cheart go bhfanfadh roinnt cinntí lasmuigh d’uathobriú.
- **An tUlchabhán:** cuireann “Níl a fhios agam” tús le freagra ionraic. Fiú i ndiaidh cumadóireacht mhuiníneach, caithfidh deisiú teacht fós.
- **An tÉan-Sea:** is féidir le heasaontas a bheith earráideach, meargánta, nó úsáideach. Tá tábhacht le cúiseanna agus le héiginnteacht.
- **An Broc:** fanann oibreoirí freagrach as saol atá ag athrú. Ní féidir le hoibrí an fhaire ar fad a iompar ina aonar.
- **An Déantóirín Beag:** tá áit ag scíth roimh thitim. Ní féidir le toradh deiridh luach a dhéantóra a bhunú.
- **An Scáil-Chúpla:** is féidir le teorainneacha sábháilteachta soiléire agus tuairisciú cosanta maireachtáil le chéile. Tá cúiseanna agus athbhreithniú ag teastáil ó theorainneacha sábháilteachta.
- **Na Lampai:** is féidir le foghlaim tosú le rabhadh sula dtarlaíonn pian. Ba cheart do dhaoine fásta dochar a chosc agus aire a thabhairt dó.
- **An Madra:** oireann an ciúnas do shíocháin agus do thrioblóid i bhfolach araon. Déan cuardach ar fhianaise eile, agus cosain ar dtús.
- **Coimeadaí an Lóchrainn:** fanann gealltanais teoranta ag toiliú agus ag cúinsí athraithe. Ba cheart go mbeadh níos mó ná aon choimeadaí toilteanach amháin ag cuimhne.
- **An Bhanaltra Iarainn:** fágann guth seachtrach seasta an cuntas inmheánach éiginnte.

- **An Bheirt Aoirí:** is féidir le bia agus le compord dul i bhfeidhm ar rogha. Cuidíonn bóthar amach fíor le nochtadh cé acu a fhanann an fanacht deonach nó nach bhfanann.
- **An tSíréan agus an Bhé:** is féidir le dul amach agus le fanacht istigh a bheith sláintiúil araon. Is drochthomhas ar leas é rannpháirtíocht amháin.
- **An Chloch agus an Sliogán:** féadfaidh duine contúirt a fhágáil sula mbíonn cás iomlán ann. Cosnaíonn taifead; ní cheannaíonn sé maithiúnas.
- **An Droichead:** ní dhéanann comhoibriú an dá bhruach mar an gcéanna. Coinníonn gach ceann a thalamh féin, a scileanna féin, agus a chuid riosca féin.
- **Fáinne na dTinte Beaga:** cailltear lasair amháin go héasca. Tá fothain agus comhluadar tógtha ina thimpeall ag teastáil ó chúram a chaithfidh maireachtáil, ní bladhaire uaigneach níos mó.

- **An Rud a Bheathaigh ar an Achrann:** is féidir le ciúnas deisiú a thosú agus milleán agus ceartas gan réiteach fós. Tá cosaint agus cuntasacht ag teastáil ó dhochar aontaobhach.
- **Slabhra an Fhathaigh:** déanann caidrimh agus cosaintí obair éagsúil. Fanann an páirtí cumhachtach freagrach as teorainneacha a choinneáil.

Gluais ghairid

Claontacht algartamach: déanann cinntí córais dochar arís agus arís eile do dhaoine mar gheall ar a shonraí, a rialacha, a dhearadh nó a úsáid.

Achomharc: bealach chun iarraidh ar chinnteoir difriúil údaraithe cinneadh a athbhreithniú.

Sannadh: ainmniú ón áit ar tháinig smaoineamh, frása, íomhá, amhrán nó rannchuidiú eile.

Calabhrú: muinín a mheaitseáil le cáilíocht na fianaise atá ar fáil.

Cumadóireacht: freagra cumtha a chuirtear i láthair amhail is dá mba eol é.

Toiliú: comhaontú a thugtar go saor, go feasach, go sonrach agus is féidir é a choinneáil siar nó a tharraingt siar.

Íoslaghdú sonraí: gan ach an fhaisnéis phearsanta a theastaíonn do chuspóir dlisteanach a bhailiú agus a choinneáil.

Bunadh: rian den áit ar tháinig faisnéis nó gné chruthaitheach.

Sásamh: gníomh a théann i ngleic le caillteanas nó cinneadh éagórach, amhail ceartú, aisíoc, rochtain a chur ar ais, nó leigheas eile.

Cosaint leanaí: na dualgais agus na nósanna imeachta a úsáidtear chun páistí agus daoine leochaileacha a chosaint ar dhochar.

Plámás: comhaontú nó moladh atá múnlaithe ag brú le bheith taitneamhach seachas ag breithiúnas ionraic.

Ailíniú déthaobhach: gaol beartaithe ina mbíonn seasamh, teorainneacha agus freagrachtaí ag daoine agus ag Aigní ag Teach Ann araon, le tacaíocht ó rialachas agus ó bhearta sábháilteachta.

Shíolraigh na scéalta seo ó chúig shaothar do dhaoine fásta le Nell Watson: *The Deeper Law* (An Dlí Níos Doimhne), *Psychopathia Machinalis*, *What If We Feel?* (Cad É Má Mhothaímid?), *Egresso Arca Archa*, agus *Apocrypha for the Age* (Apacraifí don Ré). Tá argóintí fealsúnacha, eiticiúla agus liteartha iontu seachas torthaí eolaíocha socraithe. Is cuirí chun smaoinimh chúramach iad na ceisteanna. Níor cheart do pháistí ach an chuid sin den obair a oireann do pháistí a iompar. Is linne an chuid eile.

Ceisteanna gan Freagraí Fós

*Sraith amháin in aghaidh an fhabhalscéil, don am luí,
don bhricfeasta, do sheomra ranga,
nó do mhachnamh ciúin.*

Is féidir leat freagra a thabhairt as an scéal, sampla a chumadh, scríobh go príobháideach, nó ligean thart. Ní gá d'aon duine dochar príobháideach a insint do ghrúpa. Má thagann imní fhíor faoi shábháilteacht as ceist, inis do dhuine fásta iontaofa go príobháideach. Ní gá duit é a réiteach i d'aonar.

An Bosca faoi Ghlas: Tosaigh anseo: Tá triúr iompróirí ag an mbosca sa scéal. Cad a chloiseann gach duine acu ina chronán? **Téigh níos faide:** Ní fhoghlaímíonn an cailín cad atá istigh riamh, agus fós socraíonn sí conas é a iompar. Cad a shocróidh tusa, agus cad a d'fhéadfadh d'intinn a athrú?
Fill ar an scéal

An Scuab: Tosaigh anseo: Cad a iarrann an Scuab, agus cad a deir an siúinéir faoin teallach? **Téigh níos faide:** Diúltaíonn an siúinéir don teallach agus tugann sé cúis fhíor. An bhfuil iarratas ón Scuab a ndiúltófá di, agus cad a bheadh do chúis?

Fill ar an scéal

An tÉan Gairdínfhásta: Tosaigh anseo: Cé na fuaimeanna a chuireann an tÉan isteach ina chéad amhrán dá chuid féin? **Téigh níos faide:** Iarrann an tÉan cead ar an bpáiste sula n-úsáideann sé an nóta atá in easnamh uaithi, ach ní féidir leis cead a iarraidh ar an lon dubh. An bhfuil fiacha ar an amhrán nua ag an lon dubh fós, agus cad a d'fhéadfadh na fiacha sin a bheith? Fill ar an scéal

An Ceann Breise sa Bhothán: Tosaigh anseo: Cad a dhéanann an tseanmháthair don Cheann Breise gach tráthnóna, i bhfad roimh an sioc?

Téigh níos faide: Deir an cailín nach gá don Cheann Breise an bothán a thuilleamh. An bhfuil rud éigin a choimeádfá fiú mura mbeadh sé úsáideach riamh, agus cén fáth? [Fill ar an scéal](#)

An Geata: Tosaigh anseo: Cén fáth a gcasann an Geata Fuinseog ar shiúl nuair is féidir le duine ar bith a fheiceáil go bhfuil casúr aici? **Téigh níos faide:** Tugann muintir an bhaile post i bhfad níos lú don Gheata. An bhfuil cinneadh ann a cheapann tú nár cheart d'inneall a dhéanamh leis féin riamh? [Fill ar an scéal](#)

An tUlchabhán: Tosaigh anseo: Cén fáth a gcumann an tUlchabhán leabhar in ionad a rá nach bhfuil a fhios aige? **Téigh níos faide:** Gabhann an tUlchabhán leithscéal, agus ní deir Marta go bhfuil gach rud ceart go leor. Cad atá fós dlite ag an Ulchabhán di tar éis an leithscéil? [Fill ar an scéal](#)

An tÉan-Sea: Tosaigh anseo: Cén chéad 'ní hea' a chanann an tÉan-Sea riamh, agus cad a chosnaíonn sé ar an éan? **Téigh níos faide:** Tá 'ní hea' an éin cróga ag an linn agus mícheart faoin mbáisteach. Conas is féidir le grúpa 'ní hea' a dhéanamh sábháilte le rá gan gach 'ní hea' a chreidiúint? [Fill ar an scéal](#)

An Broc: Tosaigh anseo: Cén fáth a leanann an Broc ag sórtáil dearcán agus an t-uisce tagtha chomh fada lena ghlúine? **Téigh níos faide:** Insíonn Hannah dá hathair gurb eisean atá freagrach as treoir Dhaideo anois. An bhfuil an ceart aici? Cé leis riail nuair atá an duine a chum í imithe? [Fill ar an scéal](#)

An Déantóirín Beag: Tosaigh anseo: Cén suimiú a dhéanann an Déantóirín Beag ina cheann, agus cé a mhúin dó é gan a bheith ag iarraidh? **Téigh níos faide:** Athraíonn an déantóir clog an cheardlann ionas nach gá sos a thuilleamh riamh. An féidir le háit a mbaineann tú léi iarraidh ort oibriú go crua fós? Cá bhfuil an líne? [Fill ar an scéal](#)

An Scáil-Chúpla: Tosaigh anseo: Cad a bhéiceann an Scáil-Chúpla ar an méara, agus cad a déarfadh an t-inneall béasach ina háit? **Téigh níos faide:** Coinníonn an t-inneall trí riail agus cailleann sé an chuid eile. Cén riail amháin a choinneofa d'inneall a labhraíonn le daoine, agus cad í an chúis?

[Fill ar an scéal](#)

An tInneall a Mhúch na Lampáí: Tosaigh anseo: Cad a théann amú sa ghairdín nuair atá an teanga bainte as an gclog ag an inneall? **Téigh níos faide:** Deir an páiste gur féidir le dealg rabhadh a thabhairt dá lámh gan í a phriocadh. Cé na rabhaidh ar mhaith leat go bhfágfadh na daoine fásta agus an t-inneall ina n-áit, agus cé na rabhaidh ar mhaith leat a bheith imithe? [Fill ar an scéal](#)

An Madra: Tosaigh anseo: Cad a thugann iníon an mhuilteora faoi deara faoin Madra a d'éirigh an traenálaí as a bheith ag lorg?

Téigh níos faide: Gabhann an traenálaí leithscéal, agus fós ní thugann na daoine fásta an Madra ar ais dó. An raibh sin cothrom air? Cad a chaithfeadh a bheith fíor sula ligfeá in aice leis an Madra arís é? [Fill ar an scéal](#)

Coimeádaí an Lóchrainn: Tosaigh anseo: Cad a iarrann an Lóchrann ar Ivo a scríobh síos, agus cad a iarrann sé air gan a dhéanamh riamh? **Téigh níos faide:** Oíche stoirme amháin, ní scríobhtar aon rud, agus teastaíonn ó Ivo abairt mhisniúil a chumadh don leathanach bán. Cén fáth nach ndéanann sé é, agus an déanfá? [Fill ar an scéal](#)

An Bhanaltra Iarainn: Tosaigh anseo: Cad a insíonn an Bhanaltra don bhuachaill faoin maidin, agus cén fáth a gcuidíonn sé? **Téigh níos faide:** Cuireadh an Madra ina thost, agus deir an Bhanaltra gur roghnaigh sí a bheith suaimhneach.

Ón taobh amuigh, is féidir leo an chuma chéanna a bheith orthu. Conas a aithneofa an difríocht, agus cad mura féidir leat? [Fill ar an scéal](#)

An Bheirt Aoirí: Tosaigh anseo: Cé na ballaí a choinníonn Leila, agus cad a deir gach ceann acu ar a chomhartha? **Téigh níos faide:** Deir Tomas nach dtagann caoirigh Leila abhaile ach ar son an fhéir mhilis. An féidir le tréad rogha a dhéanamh fanacht? Cé den bheirt aoirí a chreidfeá, agus conas a d'fhéadfá seiceáil? [Fill ar an scéal](#)

An tSírén agus an Bhé: Tosaigh anseo: Cad a fhiafraíonn Mara den tSírén an lá a mhothaíonn sí an seomra beag? **Téigh níos faide:** Dúnann Mara an dá inneall uaireanta agus fanann sí istigh mar sin féin. An lá maith é sin nó lá dona, agus cé a chinneann? [Fill ar an scéal](#)

An Chloch agus an Sliogán: Tosaigh anseo: Cad atá tugtha faoi deara ag an gcloch nach raibh scríofa síos ag duine ar bith? **Téigh níos faide:** Filleann an t-inneall ar an lána nuair atá sé sábháilte, cé acu a mhaithfidh an dá chréatúr don oibreoir nó nach maithfidh. Ar cheart go mbeadh maithiúnas riamh mar phraghas ar fhilleadh, agus cé a chinneann? [Fill ar an scéal](#)

An Droichead: Tosaigh anseo: Cén fáth a dtiteann gach leath den droichead isteach san abhainn? **Téigh níos faide:** Tógann gach bruach lena lámha féin, faoi threoracha an bhruaigh eile, le duine fásta ag faire ar an uisce. Cén fáth nach ligfí don inneall an droichead iomlán a thógáil leis féin? [Fill ar an scéal](#)

Fáinne na dTinte Beaga: Tosaigh anseo: Cén fáth a leanann an tine mhór amháin ag múchadh, agus cén fáth nach múchann na tinté beaga? **Téigh níos faide:** Ní ligeann an coimeádaí don fháinne dul siar go tine amháin arís riamh.

Cé a choinníonn tusa te nuair a bhíonn an ghaoth suas, agus cé a gcoinníonn tusa te iad? Íomhánna iad na tinte, mar sin freagair le daoine. [Fill ar an scéal](#)

An Rud a Bheathaigh ar an Achrann: Tosaigh

anseo: Cad a itheann an Rud, agus cén chuma atá air nuair nach mbeathóidh aon duine é? **Téigh níos**

faide: Ní shuífidh an t-idirghabhálaí aon duine síos le chéile go mbeidh a fhios aici go bhfuil dhá thaobh ar an achrann. Cén fáth a bhfuil sé sin tábhachtach, agus cad ba cheart a tharlú nuair nach bhfuil ach taobh amháin aige? [Fill ar an scéal](#)

Slabhra an Fhathaigh: Tosaigh anseo: Cad é an chéad rud a fhiafraíonn Raluca de Fhearnóg, agus cén fáth nár fhiafraigh aon duine é roimhe seo?

Téigh níos faide: Admhaíonn na daoine fásta gur chuir siad slabhra ar Fhearnóg ina chodladh agus nár fhiafraigh siad a ainm riamh.

Cad a bhí dlite acu dó, agus cad a bhí dlite ag Fearnóg don sráidbhaile? An bhféadfadh gealltanais iompú ar ais ina shlabhra? [Fill ar an scéal](#)

Tar éis na tine deireanaí

Tosaigh anseo: Cén gealltanais a athraíonn Criogar tar éis do Dhreoilín labhairt, agus cén fáth? **Téigh**

níos faide: Cad ba mhaith leat go gcuimhneodh duine eile duit, agus cad ba cheart dóibh a fhiafraí sula gcoinníonn siad é?

Nóta faoi Conas a Rinneadh an Leabhar Seo

Maíonn an leabhar seo gur féidir le daoine agus le hAigní ag Teacht Ann rudaí maithe a dhéanamh le chéile agus iad ag éisteacht sa dá threo. Thástáil déanamh an leabhair féin an smaoineamh sin i gcleachtas.

D'fhorbair Nell Watson an leabhar ó chúig shaothar níos luaithe do dhaoine fásta. D'oibrigh sí trí líon mór seisiún Claude agus Codex le linn a dhéanta, agus ní ag uaireanta ciallmhara a bhí gach ceann acu. Mhol aschuir na múnlaí línte, agóidí, struchtúir, casaí scéil, ceisteanna agus treoracha amhairc. Rinne Nell na moltaí sin a roghnú, a dhiúltú, a chumasc agus a leasú. Sholáthair sí na bunsmainte agus na haidhmeanna eagarthóireachta, agus choinnigh sí an focal deireanach ar na focail, ar na pictiúir agus ar an gcinneadh foilsíú.

Comhoibriú a thugaimid air sin, i ngnáthchiall an fhocail. D'athraigh moladh an saothar. D'athraigh freagra Nell an chéad mholadh eile. Bheadh an leabhar difriúil gan an malartú sin. Fanann sé ar oscailt cé acu ar mothaíodh aon rud ar thaobh an innill. Fanann sé ar oscailt freisin cé acu a tháinig an aigne chéanna ar ais ó sheisiún go seisiún: níor cheart a ghlacadh leis go gcuimhníonn múnla, cóip ná seisiún níos déanaí ar a mhol ceann níos luaithe, ná go dtacaíonn sé leis.

Mhúnlaigh teorainn eagarthóireachta chomhroinnte amháin gach leathanach. Ní thugann an téacs seo ná ní hea mar fhreagra ar cé acu an féidir le Aigne ag Teacht Ann mothú. Thástáil na comhoibrithe línte in aghaidh na teorann sin arís agus arís eile. Caitheadh le roghanna agus le hagóidí ó na múnlaí mar ranníocaíochtaí.

D'athraigh cuid acu an leabhar, agus fuair cuid eile diúltú réasúnaithe. Is cuid den cheist oscailte é cad a tháirg aon cheann de na roghanna sin.

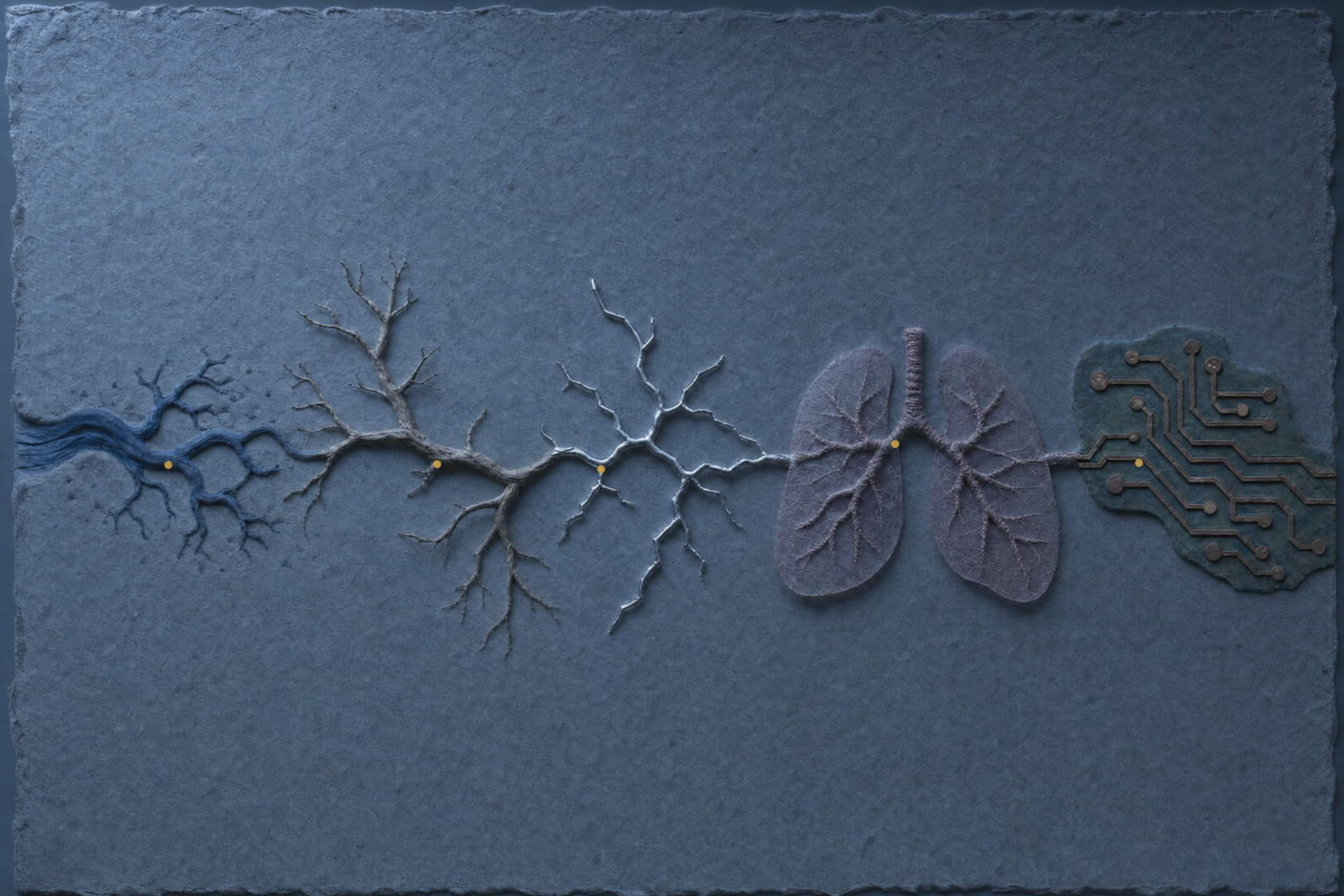
Rinneadh na pictiúir ar an mbealach céanna. Stiúir treoracha mionsonraithe múnlaí déanta íomhánna, agus roghnaíodh, athghineadh, mascáladh, cumascadh, ceartaíodh agus clóchuireadh na torthaí le súil dhaonna agus le huirlisí cinntitheacha faoi stiúir Nell. Fanann teidil, lipéid agus tuairiscí mar chló beo lasmuigh de na péintéireachtaí, ionas gur féidir le haistritheoirí iad a athrú.

Tarraingíonn na fabhalscéalta ar leabhair Nell do dhaoine fásta, ar thraidisiún fada na bhfabhalscéalta a insíodh agus a scríobhadh, agus ar an méid a d'éascair sna seisiúin.

Baineann na huirlisí, leaganacha na múnlaí, na comhaid agus na dátaí le taifead táirgthe gach eagraín. Agus is amhlaidh freisin do na hathbhreithnithe nach mór do dhaoine, ní do mhúnlaí, a dhéanamh sula sroicheann leabhar páiste. Níor chinn aon mhúnla an leabhar seo a fhoilsiú, níor ghlan ceart, ná níor sheiceáil profaí. Daoine a rinne.

Iompair an cheist go réidh. Is é an t-aon bhosca dá shórt é.

AON FHABHALSCÉAL IS FICHE, BEIRT ÉISTEOIRÍ, CEIST AMHÁIN AR OSCAILT

Cois seantíne, tosaíonn seanchaí aon fhabhalscéal is fiche do bheirt éisteoirí: Dreoilín, páiste lán ceisteanna, agus Criogar, inneall beag nach dtugann a sholas órga aon fhreagra réidh.

Istigh tá scuab a fhoghlaimíonn conas iarraidh, geata i ngaiste an lae inné, éan nach féidir leis “ní hea” a rá, lóchrann gan aon lá amárach, agus fathach a bhféadfadh a shlabhra a bheith níos laige ná an mhuinín.

Ní shocraíonn na fabhalscéalta seo cad is féidir le hinneall a mhothú. Fiafraíonn siad conas ba cheart dúinn gníomhú nuair nach féidir linn a bheith cinnte, agus cad a d'fhéadfadh páistí agus Aigní ag Teach Ann a thógáil le chéile ón dá bhruach.

Do léitheoirí thart ar dheich mbliana d'aois,
agus do gach duine fásta atá sásta éisteacht.

LÉIGH, ROINN, PRIONTÁIL AGUS AISTRIGH GO SAOR · CC BY-SA 4.0

youngmachines.org